

Սույն գիրքը թվայնացվել է Գրքասեր ՀԿ-ում՝ հայերենով գրականության պահպանման, հանրայնացման և ժամանակակից թվային միջավայրում հասանելի դարձնելու նպատակով:

Կազմակերպության նախաձեռնությունը միտված է հայերեն գրքերի և տեքստերի տարածմանը, ընթերցանության խթանմանը և մշակութային ոչ նյութական ժառանգության պահպանությանը՝ ապահովելով դրանց հասանելիությունը հնարավորինս լայն շրջանակների համար:

Մենք հավատում ենք, որ թվայնացումը ոչ միայն պահպանման միջոց է, այլև գիտելիքի, գրականության և մշակույթի շարունակական փոխանցման կարևոր ուղի:

Գրքասեր ՀԿ-ն գրքերը ձայնագրում և թվայնացնում է բացառապես Ձեր նվիրատվությունների շնորհիվ: Կազմակերպությանը կարող եք օժանդակել հետևյալ հղումով՝

<https://grqaser.org/hy/donate>

Ստուգված

Հայ գրականություն, Թատերգություն
13+

Շիրվանզադե Արմենուհի

ԳՈՐԾՈՂ ԱՆՁԻՆՔ

ՍԱՄՍՈՆ ԱԼԱԴՅԱՆ, գործի մարդ, 37 տարեկան.

ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ, նրա ամուսինը, 27 տարեկան.

ՀՄԱՅԱԿ ՎԱՌԱՄՅԱՆ, ճարտարապետ, 38 տարեկան.

ՍԻՐԱՆՈՒՅՇ, Հմայակի ամուսինը, 29 տարեկան.

ՍՏԵՓԱՆ ԳՈՒՐԳԵՆՅԱՆ, բժիշկ, Սամսոնի բարեկամ ընկերը և փեսան, 38 տարեկան.

ՎԻՐԳԻՆԵ, Ստեփանի ամուսինը, 28 տարեկան.

ԵՂԻՍԱԲԵԹ, Սամսոնի և Վիրգինեի մայրը, 57 տարեկան.

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ ԲԱՐԱԹՅԱՆ, Արմենուհու հայրը, պաշտոնաթող գնդապետ, 55 տարեկան.

ՍՈՂՈՍ ՍՈՂՈՍՅԱՆ, Եղիսաբեթի եղբայրը, նախկին ուսուցիչ, 48 տարեկան.

ՄԵԼԱՆԻԱ. Ալադյանների աղախինը.

ԳԱՐԵԳԻՆ. Ալադյանների ծառան.

ԴԱՅԱԿ. անխոս կին.

ԵՐԿՈՒ ԹԱՓԱՌԱԿԱՆ ԵՐԱԺԻՇՏՆԵՐ:

Գործողությունը կատարվում է Ալադյանների ամառանոցում 190... թ.:

ԱՐԱՐՎԱԾ ԱՌԱՋԻՆ

Տեսարանը ներկայացնում է Ալադյանների ամառանոցը: Մի գեղեցիկ պարտեզ: Աջ կողմը ամառանոցի լայն և երկայն պատշգամբ է երեք-չորս աստիճան սանդուղքով դեպի պարտեզ: Խորքը երկաթյա ցանկապատ է, որի մեջտեղում, բեմի կենտրոնի ուղղությամբ, մի դռնակ: Ձախ կողմը ներկայացնում է վարդի թփերի և ուրիշ ծաղիկների շարք, որ նշանակում է, թե պարտեզը շարունակվում է: Թփերի մեջտեղում մի փոքրիկ շատրվան: Բեմի խորքում, աջ անկյունում, մի համակ է կապած, որի վրա գցած է մի մեծ գույնզգույն ասվյա վերմակ, որպիսին գործ են ածում կառքի համար, մի անկազմ գիրք և մի քանի լրագիրներ: Խորքի ցանկապատի հետևը փողոց է, հետո կանաչազարդ դաշտ, այնուհետև անտառ, անտառազարդ լեռներ, ժայռեր, ձորեր, հեռու ձյունապատ գագաթներ:

Բեմի կենտրոնում, մի քիչ դեպի ձախ, դրած է ճաշի սեղան, ծածկված ձյունափայլ սփռոցով: Սեղանի մի անկյունում դրած են իրար վրա ափսեներ:

ՏԵՍԻՆ 1

ՄԵԼԱՆԻԱ և ԳԱՐԵԳԻՆ

ԳԱՐԵԳԻՆ. (Վարագույրը բարձրանալիս պատշգամբից իջնում է ձեռքին ափսեներ,

դանակ, պատառաքաղներ և այլն: Սկսում է դարսել սեղանի վրա: Շատ մաքուր հագնված երիտասարդ է, սափրած երեսով և բավական կիրթ ձևերով): Մելանիա, ես սեղանը կամաց-կամաց պատրաստում եմ:

ՄԵԼԱՆԻԱ. (Կանգնած է բեմի ձախ անկյունում և նայում է հեռու, դեպի ձախ: Թեթև ամառային մաքուր հագուստով երիտասարդ կին է, գլուխը բաց: Առանց Գարեգինի կողմը նայելու): Լավ ես անում: (Մի փոքր ժամանակ լռության):

ԳԱՐԵԳԻՆ. (Իր գործով զբաղված): Այդ ո՞ր ես նայում:

ՄԵԼԱՆԻԱ. Ժայռերին:

ԳԱՐԵԳԻՆ. (Առանց իր գործն ընդհատելու): Գրագ կգամ, որ սարի այծն էլի այնտեղ է:

ՄԵԼԱՆԻԱ. (Երեսը դարձնելով Գարեգինին): Մի համարձակվիր անքաղաքավարի խոսել երիտասարդ տիկնոջ մասին: Ես նրան շատ եմ սիրում: (Երեսը դարձյալ դեպի ձախ է դարձնում):

ԳԱՐԵԳԻՆ. Բան ասաց. «Շատ եմ սիրում»: Կարծես, այնպիսի տիկնոջ կարելի է չսիրել: Բայց էլի կասեմ, որ նա սարի այծ է, ամեն օր բարձրանում է քերծերի գլուխը: (Սկսում է հանդարտ երգել): «Յար ուզեցի, չգտա, սերը կերավ իմ սիրտը...»:

ՄԵԼԱՆԻԱ. Ահա նա, սպիտակ շալը գլխին, երկայն փայտը ձեռքում, բարձրանում է...

ԳԱՐԵԳԻՆ. «Գիշերները բուն չունիմ,

«Բայդուշի պես բուն չունիմ:

«Ե՛կ, նազելի, նազելի...»:

ՄԵԼԱՆԻԱ. Նա մի քար վերցրեց, գլորեց ցած, նայում է դեպի ձորը:

ԳԱՐԵԳԻՆ. «ճամփին ծլած ծաղկի պես,

«Թառամում եմ մեն-մենակ...»:

ՄԵԼԱՆԻԱ. Գնաց հեռացավ, չի երևում: (Մոտենում է սեղանին և սկսում է Գարեգինին օգնել):

ԳԱՐԵԳԻՆ. «Դու ձայն տվիր ճամփորդին,

«Նա չլսեց, հեռացավ...»:

ՄԵԼԱՆԻԱ. Չարմանալի կնիկ է, ինչ ասեմ. սիրում է թափառել անտառներում ու ձորերում: Չի էլ վախենում:

ԳԱՐԵԳԻՆ. Եվ միշտ մենակ, տխուր, մտքերի մեջ թաղված:

ՄԵԼԱՆԻԱ. Ա՛հ, երանի գիտենայի ինչ ցավ ունի: Մի՞թե հարուստներն էլ անբախտ են:

ԳԱՐԵԳԻՆ. «Ի՛նչ եմ անում ոսկե տաշտը, որի մեջ արյուն պիտի թքեմ»: Մելանիա, մեր տիկինը բախտավոր չէ, ես գիտեմ: Է՛հ, հիմա պառավ ագռավը կգա: Ես գլուխս փախցրի: (Քայլերն ուղղում է դեպի աջ, որ սանդուղքով բարձրանա, Եղիսաբեթին տեսնելով, կանգ է առնում):

ՏԵՍԻԼ 2

ՆՈՒՅՆՔ և ԵՂԻՍԱԲԵԹ

ԵՂԻՍԱԲԵԹ. (Գալիս է պատշգամբից ձեռքում համարակալ, մատիտ և մի թերթ թուղթ: Նիհար, չոր-չոր, խորշումած, գռեհիկ դեմքով կին է: Հագած է սև շրջագգեստ, գլխին կապած է սև մետաքսյա թաշկինակ, որի տակից դուրս են ընկած ալեխառն գիսակները: Քայլվածքն ու ձևերը գոռոզ են): Ի՛նչ եք շտապում սեղանը պատրաստել: Ուրիշ գործ չունի՞ք: (Գարեգինին): Այն ո՞վ է պարոնիդ մոտ:

ԳԱՐԵԳԻՆ. Չեմ ճանաչում, նոր մարդ է:

ԵՂԻՍԱԲԵԹ. Մի աման էլ ավելացրու, կարելի է Սամսոնը նրան ճաշի պահի:

ԳԱՐԵԳԻՆ. Աչքիս վրա: (Գնում է պատշգամբով, իսկույն ետ է գալիս մի մարդու համար սերվիզ ձեռքում, դնում է սեղանի վրա և հեռանում է պատշգամբով):

ԵՂԻՍԱԲԵԹ. (Նստում է ճաշի սեղանի քով և սկսում է համարակալի վրա հաշիվ անել, նայելով թերթին): Տիկինդ տա՞նն է:

ՄԵԼԱՆԻԱ. Ո՛չ: (Մոտենում է համակին, վերմակը վերցնում է և սկսում է ծալել):

ԵՂԻԱԲԵԹ. Այգումն էլ չի երևում:

ՄԵԼԱՆԻԱ. Այնտեղ էր, դուրս եկավ, անցավ գետակի մյուս ափը:

ԵՂԻԱԲԵԹ. Մենա՞կ:

ՄԵԼԱՆԻԱ. Այո՛:

ԵՂԻՍԱԲԵԹ. Ինչո՞ւ հետը չգնացիր:

ՄԵԼԱՆԻԱ. Տիկինը բարկանում է, երբ ես հետևում եմ իրան: Ասում է, ես երեխա չեմ, որ դայակ ունենամ:

ԵՂԻՍԱԲԵԹ. (Գրգռվելով): Բարկանում է — բարկանում: Շատ քաջն է: Իսկ եթե մի բան պատահի, պատասխանատուն ես եմ մարդու մոտ: Գնա, տուն կանչիր. ասա ճաշի ժամանակ է:

ՄԵԼԱՆԻԱ. Իսկույն: (Վերմակը, գիրքը և լրագիրները տանում է պատշգամբով և անմիջապես վերադառնում է, գլխին մի շալ: Դուրս է գալիս ձախ կողմի թփերի միջով):

ԵՂԻՍԱԲԵԹ. (Ինքն իրան): Ես էլ կարող եմ ուրիշ սկեսուրների պես պարծենալ, որ հարս ունիմ: Աչքս լույս: (Բարկացած համարակալի հատիկները խառնում է և հաշիվը նորից սկսում): Թյո՛ւ:

ՏԵՍԻՆ 3

ԵՂԻՍԱԲԵԹ և ՎԻՐԳԻՆԵ

ՎԻՐԳԻՆԵ. (Երևում է պատշգամբի վրա այն միջոցին, երբ Եղիսաբեթը պատվիրում է Մելանիային Արմենուհուն կանչելու, այնպես որ լսում է նրա վերջին խոսքերը: Շքեղ, բայց ոչ ախորժելի ճաշակով հագնված կին է, դեմքով նման իր մորը: Խոսելու միջոցին դեմքը միշտ արտահայտում է նախանձ ու չարություն): Չեմ հասկանում — ինչո՞ւ ես ուղարկում նրա հետևից: (Իջնում է սանդուղքով): Կարծեմ, ինքը պետք է առանց ասելու իմանա իր պարտականությունը: (Նստում է մոր մոտ):

ԵՂԻՍԱԲԵԹ. Դե որ չի իմանում, ինչ անեմ: (Միշտ զբաղված է հաշիվներով: Մերթ քնդ մերթ մատիտով ինչ-որ նշանակում է թերթերի վրա):

ՎԻՐԳԻՆԵ. Իհարկե, այնքան ազատություն եք տվել, որ երե է առել:

ԵՂԻՍԱԲԵԹ. Է՛է, Վիրգինե, կինն իր ծնողների տանը պիտի կրթված լինի՝ թե չէ պսակվելուց հետո դժվար է նրան փոխել: Արմենուհու հայրն ասում է. «Ես իմ աղջկան ազատ եմ մեծացրել»: Լավ, տեսնենք վերջն ուր պիտի տանի նրան ազատությունը:

ՎԻՐԳԻՆԵ. Նա գիմնագիայումն էլ այդպես էր, դասընկերս է եղել, միշտ ինքնագլուխ, գոռոզ, ինքնահավան: Ես աչքով աչք չունեի նրան տեսնելու: Ինքն էլ գիտեր և ասում էր ինձ: Զանի-քանի անգամ երեսիս ինձ անվանել է չար, նախանձոտ, ինտրիգան: Այժմ էլ նա ինձ արհամարհում է: Օ՛ո, կտեսնեք, նա ձեր գլխին մի փորձանք կբերի:

ԵՐԻՍԱԲԵԹ. (Հաշիվը շփոթելով): Էհ, հաշիվներս խառնեցիր:

ՎԻՐԳԻՆԵ. (Հափշտակված չի լսում իր մոր խոսքերը): Տասն օր է ամուսնուս հետ այստեղ հյուր եմ, մի անգամ էլ հետոս կարգին չի նստել ու զրույց արել: Գիտեմ, նա իր մտքումն ինձ արժանի չի համարում: Անկիրթ եմք, իհարկե, նրա նման դաշնամուր նվագել չգիտենք և ոչ էլ պոլկովնիկի աղջիկ ենք: Ա՛հ, քիչ է մնում նախանձից սիրտս տրաքի, երբ մտածում եմ, թե ով է ուտում հորս թողած ու եղբորս վաստակած փողերը: Մայրի՛կ, լավ պահիր նրա կապը, լավ պահիր, թե չէ՝ մի օր կփռվանես: (Վեր է կենում):

ԵՐԻՍԱԲԵԹ. Լա՛վ, քիչ գրգռիր ինձ նրա դեմ. առանց այդ էլ չեմ սիրում: (Վեր է կենում, համարակալի հատիկները խառնելով): Ա՛հ չթողեցիր խոհարարի հաշիվները ստուգել: (Տալիս է համարակալն ու թուղթը Վիրգինեին): Տա՛ր իմ սենյակը, ճաշից հետո կվերջացնեմ: Կարծեմ այս ամիս շատ չի գողացել:

ՎԻՐԳԻՆԵ. Ես իմն ասացի, մնացյալը դու գիտես: (Համարակալն ու թուղթն առնելով, գնում է պատշգամբով):

ՏԵՍԻԼ 4

ԵՐԻՍԱԲԵԹ, ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ և ՍԵՓԱՆ

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. (Գալիս է խորքի ցանկապատի դռնակով: Ամրակազմ, առողջ դեմքով տղամարդ է: Երեսը սափրած է: Հագած է մուգ գույնի վեստոն — պանթալոն, սպիտակ միլե և ռուս պաշտոնաթող գնդապետի գդակ): Այո՛ բարեկամս. Արմենուհին կատարելապես իր մայրն է: Հանգուցյալն էլ վտանգ ասած բանը չգիտեր: Բարև, խնամի: (Բարևում է զինվորական ձևով, առանց գդակը բարձրացնելու):

ՍԵՓԱՆ. (Գալիս է Կոստանդինի հետ ցանկապատի դռնակով: Կարճ խուզած միրուքով, խոհուն համակրելի դեմքով, շատ պարզ ձևերով և պարզ հագնված տղամարդ է): Մայրի՛կ, բարև:

ԵՐԻՍԱԲԵԹ. (Յուրաքանչյուրին): Բարով, բարով:

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. (Շարունակելով իր խոսքը): Մեր դիվիզիայում ոչ մի սպայի կին չէր կարողանում նրա հետ մրցել ձի հեծնելում: Նա միշտ ընտրում էր ամենակատաղի ձին և վարում էր նրան ինչպես առաջնակարգ կավալերիստ: Ա՛խ, ընտիր կին էր նա:

ՍԵՓԱՆ. Մայրիկ, մենք քաղցած ենք: (Նայում է իր ժամացույցին):

ԵՐԻՍԱԲԵԹ. Զանի՞ր ժամն է:

ՍԵՓԱՆ. Երեքին կես է մնում:

ԵՐԻՍԱԲԵԹ. Ուրեմն, կես ժամ էլ պետք է սպասել:

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. (Ստեփանին): Չգիտե՞ք, որ աշխարհը տակնուվրա լինի, երեքից առաջ մեզ ճաշ չեն տալ այս տանը:

ԵՂԻՍԱԲԵԹ. Այո՛, որդուս կարգադրությունն է:

ՍՏԵՓԱՆ. Սամսոնը ուզում է գերմանացի ձևանալ — ճշտապահ:

ԳԱՐԵԳԻՆ. (Երևում է պատշգամբի վրա): Պարոն Վառլամյանը ուզում է տեսնել պարոն բժշկին:

ՍՏԵՓԱՆ. Աա, Հմայակը: Հրավիրիր Նրան իմ սենյակը:

ԳԱՐԵԳԻՆ. Նա պարոնի սենյակումն է:

ՍՏԵՓԱՆ. Իսկույն:

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. Հմայակն ո՞վ է:

ՍՏԵՓԱՆ. Իմ մոտիկ բարեկամներից մեկը: Ես Նրան ծանոթացրի Սամսոնի հետ: Եկել է այցելության: Օօ՛, Նա հիանալի մարդ է և տաղանդավոր ճարտարապետ: Ապրում է միշտ մայրաքաղաքում, բայց երկու ամսով եկել է այստեղ հանգստանալու և իր հայրենիքի բնությանը սքանչանալու: (Բարձրանում է սանդուղքով և հեռանում):

ՏԵՍԻՆ 5

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ և ԵՂԻՍԱԲԵԹ

ԵՂԻՍԱԲԵԹ. Խնամի, մի քիչ առաջ դուք իմ փեսայի մոտ ասացիք, թե ձեր աղջիկն իր մորն է նման: Մի՞թե հանգուցյալն էլ իմ հարսի պես է եղել:

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. (Ծխախոտ է վառում): Այո՛, ի՞նչ եք կամենում ասել դրանով: (Նստում է սեղանից հեռու գտնվող աթոռներից մեկի վրա և ուռը ոտի վրա ձգում):

ԵՂԻՍԱԲԵԹ. Այն եմ ուզում ասել, պատվելի խնամի, որ վերջապես ժամանակն է ձեր աղջկան բան հասկացնելու:

ԿԱՍՏԱՆԴԻՆ. (Անփույթ, ծխախոտի ծուխը գլխից վեր բաց թողնելով): Իմ աղջիկը անհասկացող մեկը չէ, որ Նրան բան հասկացնենք դուք կամ ես:

ԵՂԻՍԱԲԵԹ. Ով է ասում, բայց Նրա արածն էլ խելոքություն չէ: Նա դեռ չգիտե, որ բամբասանքն օձ է, չի իմանում անմեղին է կծում, թե մեղավորին:

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. Հետո՞:

ԵՂԻՍԱԲԵԹ. Ինչո՞ւ է Նա ամեն օր մեն-մենակ թափառում անտառներում, դաշտերում կամ ժայռերի վրա:

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. Ինչո՞ւ է թափառում. — որովհետև ամառանոցումն է. Նա չորս պատերի մեջ նստելու համար չի եկել այս գեղեցիկ վայրերը:

ԵՂԻՍԱԲԵԹ. Դուք չե՞ք վախենում:

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. Ինչի՞ց:

ԵՂԻՍԱԲԵԹ. Ով գիտե, հազար ու մի տեսակ մարդ կա:

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. (Հանգիստ): Իմ աղջկան ոչ ոք չի համարձակվիլ մի խոսք անգամ ասել:

ԵՂԻՍԱԲԵԹ. (Հեգնաբար): Այո՛, կվախենան, կասեն հայրը գնդապետ է, մայրը իշխանական ցեղից:

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. (Հեգնությամբ): Տիկին, դուք շատ եք սիրում Արմենուհու ծնողների տիտղոսները հիշել, այդ ի՞նչ է նշանակում: Չլինի, թե մեզ արժանի չեք համարում Տերդ բուրժուական գերազանցությանը:

ԵՂԻՍԱԲԵԹ. Ահա այդպես եք խոսում միշտ, որ ձեր աղջիկը կարծում է, թե ոչ մի պակասություն չունի:

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. Կկամենայի իմանալ, ինչ պակասություն եք տեսել Արմենուհու մեջ:

ԵՂԻՍԱԲԵԹ. Նա չգիտե իրանից մեծերին հարգել:

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. Մեծերին հարգելն իմ աղջիկն օրորոցից է սովորել, եթե, իհարկե, մեծերն էլ գիտեն նրան հարգել:

Հետո՞:

ԵՂԻՍԱԲԵԹ. Գոռոզ է:

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. Ո՛չ, խնամի, հպարտ է գոռոզների վերաբերմամբ: Շարունակեցե՛ք:

ԵՂԻՍԱԲԵԹ. Ինքնահավան է:

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. Դեռ երեկ ձեր փեսան, Ստեփանը, պախարկում էր նրա անսահման համեստությունը:

ԵՂԻՍԱԲԵԹ. Տնտեսությամբ չի հետաքրքրվում:

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. Ալադյանի կինը կարիք չունի խոհանոց մտնելու: Ուրի՞շ:

ԵՂԻՍԱԲԵԹ. Նա ինձ չի հնազանդվում: Իմ ազգականներին չի սիրում:

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. Սկեսուրների իշխանության դարն անցել է: Գալով ձեր ազգականներին, մեր մեջ ասած, մի սիրելու պտուղներ չեն: (Վեր է կենում): Է՛հ, տիկին, դուք չգիտեք վարվել ձեր հարսի հետ: Ես տասն անգամ ասել եմ, թե Արմենուհին այն կանանցից չէ, որոնց ընկճում են խստության և սպառնալիքների միջոցով: Նա ունի քնքուշ սիրտ, բայց ամուր կամք, ինչպես իր հանգուցյալ մայրն էր: Նրան միայն սիրով և փաղաքշանքով կարելի է գրավել: Այս լավ իմացե՛ք: (Մի երկու քայլ է գնում դեպի բեմի խորքը):

ԵՂԻՍԱԲԵԹ. (Արհամարհանքով): Իհարկե, ոսկու և արծաթի մեջ է մեծացել:

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. (Կանգ առնելով): Տիկին, քիչ գոռոզացե՛ք ձեր ոսկի և արծաթով: Եթե իմ աղջիկը համաձայնեց այս տունը մտնել, չկարծե՛ք, թե ձեր հարստությամբ հափշտակվեց: Արմենուհին ձեր ասած կանանցից չէ: Ո՛չ, ո՛չ, ո՛չ:

ՏԵՍԻՆ 6

ՆՈՒՅՆՔ և ՄԵԼԱՆԻԱ

ՄԵԼԱՆԻԱ. (Գալիս է ձախ կողմից): Տիկին, ես նրան ոչ մի տեղ չգտա:

ԵՂԻՍԱԲԵԹ. (Կատաղելով): Ա՛յ, տեսնո՞ւմ եք. տանը հյուրեր, իսկ տանտիկնոջը փնտրում են սարերում, ձորերում ու չեն գտնում: Մի օր նա իր գլուխը կջարդի, կտեսնեք: (Գնում է պատշգամբով):

ՏԵՍԻՆ 7

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ և ՄԵԼԱՆԻԱ

ՄԵԼԱՆԻԱ. (Նայելով Եղիսաբեթի հետևից երկյուղով: Ցածր ձայնով): Ես տեսա երիտասարդ տիկնոջը: Գետակի ափում նստած, քարեր էր գցում ջրի մեջ:

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. Հապա ինչո՞ւ ասացիք այդ պառավին, թե չգտաք:

ՄԵԼԱՆԻԱ. Երիտասարդ տիկինն այդպես պատվիրեց: Նա բարկացավ, երբ ասացի, թե սկեսուրն է ինձ ուղարկել իրան տուն կանչելու: Ահա գալիս է ինքը:

ՏԵՍԻՆ 8

ՆՈՒՅՆՔ և ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. (Գալիս է ձախ կողմից: Սիրուն, համակրելի, համարձակ դեմքով, գեղեցիկ կազմվածքով կին է, բաց շագանակագույն թանձր մազերով: Հագած է ամառային շրջագգեստ, դեղնագույն կոշիկներ: Գլխին գցած է մի սպիտակ շալ, ձեռքում բռնած է մի փունջ վայրի ծաղիկներից և մի բարակ, սև, երկայն ճյուղավոր ձեռնափայտ, ալպենսշտոկ): Հայրիկ, բարև, այսօր քեզ եմ տեսել: (Համբուրվում է Կոստանդինի հետ):

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. Այդ ի՞նչ լավ փունջ ես կազմել:

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. Հիանալի է, այնպես չէ: Բարձր տեղերում եմ ժողովել այս ծաղիկները: Շատ նուրբ հոտ ունին: Հասա, տես: (Փունջը մոտեցնում է Կոստանդինի դեմքին): Չգո՞ւմ ես: Մելանիա, ինդրեմ բերեք մի ծաղկաման:

ՄԵԼԱՆԻԱ. Իսկույն: (Շտապով գնում է կողմով և անմիջապես վերադառնում է առանց շալի, ձեռքում մի ծաղկաման):

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. (Փունջը պահելով, ձեռնափայտը հենում աթոռներից մեկին ու գալիս է առաջ): Հայրիկ, կարծես, դու տխուր ես և մի քիչ էլ հուզված: Ի՞նչ է պատահել:

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. Սկեսուրդ արյունս պղտորեց:

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. Դարձյալ: Ա՛հ, այդ անտանելի է, վերջապես: (Մելանիային): Դրե՛ք ծաղկամանը սեղանի վրա: (Փունջը տեղավորում է ծաղկամանի մեջ): Այսպես, տես, հայրիկ, ինչպես գեղեցկացնում է սեղանը: (Շալը գլխից վերցնելով, տալիս է Մելանիային): Երեխան տա՛նն է:

ՄԵԼԱՆԻԱ. Ոչ: Դայակը նրան դուրս տարավ: (Շալն առնելով, գնում է պատշգամբով):

ՏԵՍԻԼ 9

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ և ԿՈՍԱՆԴԻՆ

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. Ի՞նչ էր ասում սկեսուրս, հայրիկ:

ԿՈՍԱՆԴԻՆ. Դե՛հ, չարժե ուշադրություն դարձնել: Մեկ ականջով լսեցի, մյուսով բաց թողի:

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. Այո՛, չարժե, իհարկե, բայց, դժբախտաբար, այդ կինն իմ կյանքում մեծ դեր է խաղում: Անշուշտ, նա գանգատվում էր իմ դեմ: Անհնազանդ եմ, մեծերին չեմ հարգում, ամբողջ օրը կամ նվագում եմ ու կարդում, կամ զբոսնում: Օհ, միշտ միևնույն երգը անփոփոխ, ձանձրալի: (Նստում է):

ԿՈՍԱՆԴԻՆ. Չար է այդ կինը, Արմենուհի, չար է:

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. Ոչ, հայրիկ, չար չէ, այլ բռնակալ: Նա կարծում է, որ, լինելով իմ ամուսնու մայրը, իմ գլխի տերն է: Նա մի տեսակ սուրբ պարտականություն է համարում ինձ կրթել: Եվ ի՞նչպես: Փափագում է, որ ես, առավուտը զարթնելով, ձեռներս կրծքիս դրած, սպասեմ նրա հրամաններին, ինչպես ինքն է արել մի ժամանակ իր սկեսրի առաջ: Այս չէ միայն, նա խառնվում է իմ և Սամսոնի հարաբերությունների մեջ, ձգտում է իշխել իմ մտքի, զգացումների և ճաշակի վրա: Ահա այս մեկն ես տանել չեմ կարողանում, և նա կատաղում է: Հայրիկ, սկզբից ևեթ մենք իրար չենք սիրել: (Վեր է կենում):

ԿՈՍԱՆԴԻՆ. Պատճա՞ռը:

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. Պատճառը, պարզ է: Այդ կինը վճռած է եղել իր որդուն ամուսնացնել մի ուրիշի հետ: Ո՛վ է — հետաքրքրական չէ, բայց իր ճաշակի մեկն է: Սամսոնը գերադասել է ինձ: Եվ ես այս տունն եմ մտել արդեն իմ դեմ ունենալով որոշ թշնամություն: Ավելացրու և այն, որ Վիրգինեն, Սամսոնի քույրը, ինձ ատում է դեռ գիմնագիայից սկսած:

ԿՈՍԱՆԴԻՆ. Նրա՞ն ինչ ես արել, որ ատում է:

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. Ոչինչ, հայրի՛կ, հավատա: Միայն հետը վարվել չեմ կարողանում:

ԿՈՍԱՆԴԻՆ. Պետք է կարողանաս վարվել մի կերպ, ինչ արած:

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. Ախ, հայրի՛կ, հեշտ է այդ ասել, բայց ի՞նչպես: Դու գիտես, որ ես զգվում եմ բամբասանքից: Իսկ Վիրգինեն միայն նրանով է շնչում ու ապրում: Դեռ գիմնագիայում նա սիրում էր ամենքին չարախոսել, նույնիսկ մեր ընկերուհիների ծնողներին: Ոչ, հայրիկ, ես չգիտեմ ինչ պես նրա հետ ժամանակ անցկացնեմ, ինչի մասին խոսեմ: Ինչ որ ինձ է զբաղեցնում, նրան ձանձրացնում է, և հակառակը: Նա սիրում է միշտ սրան պարսավել, նրան զրպարտել: Երեկ, օրինակ, նա անբարոյական անվանեց իմ մոտ մի կնոջ, որին ես

սիրում եմ և հարգում: Նա լուրջացավ և ամենից ավելի ինձ: Եվ շարունակ իր մորը լարում է իմ դեմ: (Քայլում է):

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. Բայց ամուսինդ ինչ է ասում: Չէ՞ որ նա շատ էլ տգետ մարդ չէ: Ինչո՞ւ է թույլ տալիս իր մորն ու քրոջը քեզ վրա իրավունք բանացնելու:

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. (Ձեռքով մի տխուր շարժումն անելով): Ա՛հ, ամուսինս: Նա ժամանակ չունի ինձանով հետաքրքրվելու, նա զբաղված է իր գործերով: (Երեսը դարձնում է նորից իր այլալմուռնի թաքցնելու համար):

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. (Չգացել է Արմենուհուն այլալմուռն: Լռություն: Մոտենում է): Արմենուհի, ինչո՞ւ երեսդ դարձրիր ինձանից: Ի՞նչ ունիս, ասա, մի՛ քաշվիր:

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. (Ուղղելով իրան): Թողնենք, հայրիկ, թողնենք: Այս բոլորը հետաքրքրական չէ քեզ համար:

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. Ես քո ձայնի մեջ զգացի ինչ-որ դառնություն: (Բռնում է Արմենուհուն ձեռք): Աչքերիս նայիր...

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. (Ձեռն ազատելով Կոստանդինի ձեռից): Ոչինչ, հայրիկ, իմ ամուսինս վատ մարդ չէ... Ես գոհ եմ: Ահա գալիս են նրանք: Լռենք:

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. Դու ինձ խաբել չես կարող, դու մի բան ունիս սրտումդ...

ՏԵՍԻՆ 10

ՆՈՒՅՆՔ, ՍԱՄՍՈՆ, ՅԱՅՅԱԿ, ՍՏԵՓԱՆ և ՍՈՂՈՄ ՍՈՂՈՄՅԱՆ

ՍԱՄՍՈՆ. (Գալիս է պատշգամբից: Միջահասակ ամրակազմ մարդ է, տափակ ճակատով, թուխ դեմքով: Սև միդուլքը խուզած է կարճ, բարակ ընչացքը հագիվ ծածկում է ամուր սեղմված բարակ շուրթը: Հոնքերը միշտ կնճռած են: Անտարբեր, եսամոլ, շահասեր մարդու տիպար: Սովորության ունի մի ձեռը պահել պանթալոնի գրպանում, մյուսով խաղալ ժամացույցի շղթայի հետ):

ՅԱՅՅԱԿ. (Գալիս է պատշգամբից Սամսոնի հետ: Պարզ, համակրելի դեմքով, բաց գույնի մազերով տղամարդ է: Հագնված է ճաշակով: Ձևերը մեղմ են և շատ կիրթ: Ձեռում բռնած է կակուղ գլխարկ):

ՍՈՂՈՄ ՍՈՂՈՄՅԱՆ. (Գալիս է պատշգամբից, Սամսոնի հետևից Ստեփանի հետ: Ալեխառը, կարճ միդուլքով, փոքրիկ խորամանկ աչքերով, դեմքի շողորքորթ արտահայտությամբ տղամարդ է: Հագած է տձև սյուրտուկ, սպիտակ ժիլե, որ բավական մաշված է, ծալած օձիքով շապիկ, սև տափակ փողկապ, լայն պանթալոն: Ձևերը ստրկական):

ՍԱՄՍՈՆ. (Իջնելով պարտեզ): Ես հավանեցի ձեր առաջարկած ոճը իմ նոր տան համար: Կազմեցեք պլանն այդ ոճով, եթե ժամանակ ունիք: Խնդրեմ ծանոթանաք, կինս, աներս:

ՅԱՅՅԱԿ. Վառլամյան: (Նախ ձեռ է տալիս Արմենուհուն, ապա Կոստանդինին):

ՍՈՐՈՄ ՍՈՐՈՄՅԱՆ. Այո, իմ կարծիքով էլ պարոն ճարտարապետի առաջարկած ոճը լավն է, թեև ուրիշ լավ ոճեր էլ կան: (Իբրև տնացի, չի բարևում Արմենուհուն ու Կոստանդինին):

ՍՏԵՓԱՆ. (Ծաղրելով): Այո, պատվելի քեռի, ինչպես օրինակ դուք լավ վարժապետ եք եղել, թեև կան ուրիշ լավ վարժապետներ էլ. կամ ես բժիշկ եմ, թեև ուրիշ բժիշկներ էլ կան:

ՍՈՐՈՄ ՍՈՐՈՄՅԱՆ. Ինձ թվում է, սիրելի փեսա, որ դուք մի քիչ ծաղրեցիք ինձ, թեև այդ չի կարելի ծաղր համարել:

ՏԵՍԻԼ 11

ՆՈՒՅՆՔ, ԵՂԻՍԱԲԵԹ և ՎԻՐԳԻՆԵ

ԵՂԻՍԱԲԵԹ. (Երևում է պատշգամբի վրա):

ՎԻՐԳԻՆԵ. (Երևում է պատշգամբի վրա Եղիսաբեթի հետ):

ՍԱՄՍՈՆ. Ահա՛ և իմ մայրն ու քույրը:

ՉՄԱՅԱԿ. (Որ առանձին խոսում էր Արմենուհու հետ, հեռվից գլուխ տալով Եղիսաբեթին ու Վիրգինեին, մոտենում է և ձեռք տալիս):

ՎԻՐԳԻՆԵ. (Երևում է թե չէ, աչքերով փնտրում է Արմենուհուն և տեսնելով նրան Չմայակի հետ խոսելիս, դժկամության շարժումն է անում: Բարևում է Չմայակին սառը):

ԵՂԻՍԱԲԵԹ. Կարող եք ճաշի նստել: (Նստում է սեղանի մի ծայրում):

ԱՄԵՆՔԸ. (Նստում են):

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. (Նստում է սեղանի հակառակ ծայրում, հրավիրելով Չմայակին իր մոտ նստել):

ՎԻՐԳԻՆԵ. (Այնպես է նստում, որ կարողանա դիտել Արմենուհուն և Չմայակին):

ԳԱՐԵԳԻՆ. (Կերակուր է բաժանում):

ՄԵԼԱՆԻԱ. (Օգնում է Գարեգինին):

ՍԱՄՍՈՆ. (Անձեռոցիկը կրծքին կապելով): Այդ ի՞նչ փունջ է:

ԿՈՏԱՆԴԻՆ. Արմենուհին է կազմել. (Սկսում է ուտել):

ՍԱՄՍՈՆ. (Արմենուհուն): Ասա, դու էլի անտառո՞ւմն ես եղել. (Սկսում է ուտել):

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. (Կերակուր առաջարկելով Չմայակին): Ո՛չ, լեռն էի բարձրացել:

ՍԱՄՍՈՆ. Երեխայություն: Չե՞ս մտածում, որ կարող է փորձանք պատահել:

ԵՂԻՍԱԲԵԹ. Կարծես մեր պարտեզում ծաղիկներ չկան, որ լեռներն է վազում:

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. Ես գերադասում եմ վայրի ծաղիկները:

ՎԻՐԳԻՆԵ. Որոնք բոլորովին հոտ չունին:

ՀՄԱՅԱԿ. Տիկին, մի՞թե չեք զգում նրանց բուրմունքը: (Ուտում է քիչ դանդաղ):

ՎԻՐԳԻՆԵ. (Կոշտ): Իհարկե, չեմ զգում:

ՍՈՂՈՄ ՍՈՂՈՄՅԱՆ. Ծաղկի հոտը կարելի է զգալ և չզգալ, կախված է տրամադրությունից: (Ուտում է ախորժակով): Թեև տրամադրություն ասված բանն էլ վիճելի է:

ՍՏԵՓԱՆ. Երևելի՜ փիլիսոփայություն:

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. Պարոններ, այսօր եղանակը բացառապես գեղեցիկ է, չէի՞ք կամենա, արդյոք ճաշից հետո խմբովին մի թեթև զբոսանք կատարել:

ԵՂԻՍԱԲԵԹ. Էլի՞ զբոսանք:

ՎԻՐԳԻՆԵ. (Մեկուսի): Ցնդվել է:

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. Ոչ հեռու, մերձակա դաշտը: Ես ձայներ եմ ժողովում: Ո՞վ է ցանկանում:

ՀՄԱՅԱԿ. Ես մեծ ուրախությամբ :

ԵՂԻՍԱԲԵԹ. Ինձ միջից դուրս բերեք, պառավ կին եմ:

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. Վիրգինե, դո՞ւ:

ՎԻՐԳԻՆԵ. (Կոշտ): Չեմ ուզում:

ՍԱՄՍՈՆ. Իսկ ես չեմ կարող:

ՍՏԵՓԱՆ. Ես կարող եմ:

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. Ես էլ:

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. Երեք ձայն երեքի դեմ:

ՍՏԵՓԱՆ. Հարցը վճռում է քեռին:

ՍՈՂՈՄ ՍՈՂՈՄՅԱՆ. (Նեղ ընկած): Ճաշից հետո զբոսանքը շատ լավ բան է, բայց հանգստանալն էլ շատ լավ բան է, թեև կարելի է չհանգստանալ:

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. Ուրեմն, չե՞ք կամենում:

ՍՈՂՈՄ ՍՈՂՈՄՅԱՆ. Ես ինչպե՞ս կարող եմ ձեր առաջարկությունը չընդունել, բայց մյուս կողմից... պետք է ասած, որ...

ՍՏԵՓԱՆ. Այո՞, վերջապես, թե՞ ոչ:

ՍՈՐՈՍ ՍՈՐՈՍՅԱՆ. Նայելով հանգամանքներին...

ՍՏԵՓԱՆ. Ուրեմն, թե՛ այո է, թե ո՛չ: Մի խոսքով կատարելապես Սողոմ քեռի:

ՍՈՐՈՍ ՍՈՐՈՍՅԱՆ. Բժիշկ, եթե կամենամ, այդ խոսքերից կարող եմ վիրավորվել, թեև վիրավորական բան չկա:

ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ. (Նկատել է երկու թափառական երաժիշտներ, որոնք անցնում են հեռու փողոցով): Օժ, թափառական երաժիշտներ: Գարեգին, կանչեցեք նրանց:

ԳԱՐԵԳԻՆ. (Շտապով մոտենում է խորքի ցանկապատին և նշան է անում երաժիշտներին մոտենալու):

ՏԵՍԻԼ 12

ՆՈՒՅՆՔ, և թափառական երաժիշտներ

ԵՐԿՈՒ ԹԱՓԱՌԱԿԱՆ ԵՐԱԺԻՇՏՆԵՐ. (Մոտենում են ցանկապատին պատրաստվում են նվագելու):

ՍԱՄՍՈՆ. (Ձանձրույթով): Արմենուհի, թող անցնեն գնան:

ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ. Օժ, ո՛չ, այս մեկն ինձ ներիր: Ես շատ եմ սիրում թափառական երաժիշտներին: (Դեպի երաժիշտները): Մի հին եղանակ նվագեցեք:

ԵՐԿՈՒ ԹԱՓԱՌԱԿԱՆ ԵՐԱԺԻՇՏՆԵՐ. (Նվագում են՝ մեկը քյամանչա, մյուսը թառ):

ՍԱՄՍՈՆ. Գոնե չերգեն:

ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ. Դրանք չեն երգում:

ՍԱՄՍՈՆ. (Հմայակին): Երևակայեցեք, պարոն Վառլամյան, իմ կնոջ ճաշակը: Երեք անգամ ինձ հետ ճանապարհորդել է Եվրոպայում, տեսել է բոլոր մեծ թատրոնները, լսել է ամենաընտիր երաժիշտներին. Բայրեթում հիացել է Վազների օպերաներով, Պարիզում Կոլոնի և Լամուրեի օրկեստրներով. Հռոմում Կարուզոյի ձայնով և դարձյալ ախորժում է այդ վայրենի երաժշտությունից:

ՀՄԱՅԱԿ. Ներեցե՛ք, պարոն Սամսոն, ես ճարտարապետ եմ, հիանալի եմ Եվրոպական հին և նոր ոճերով. բայց այս ինձ չի խանգարում սիրել և իմ մայրենի երկրի հին վանքերի ճարտարապետությունը: Այն ունի իր առանձին հմայքը:

ՍՈՐՈՍ ՍՈՐՈՍՅԱՆ. Բայց եթե դուք լսեիք Արմենուհու դաշնամուր նվագելը, ամեն բանն կմոռանայիք:

ՍՏԵՓԱՆ. Ա՛ա, վերջապես քեռին մի բան գտավ, որի մասին կարողանում է ասել «այո» և ոչ, թե «և այո և ոչ»:

ՀՄԱՅԱԿ. (Արմենուհուն): Տիկին, ես հուսով եմ, որ անձամբ կվայելեմ ձեր նվագման հաճույքը:

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. Պայմանով, որ շատ էլ չհավատաք քեռու գովասանքին: Ինձ համար ավելի բարձր են այդ տարրական հնչյունները: Լսեցեք՝ որքան թախիժ, դառը վիշտ, ողբ մի տառապող սրտի:

ՎԻՐԳԻՆԵ. Ես ոչինչ չեմ զգում:

ՍԱՄՍՈՆ. Մուրճի հարվածներ են տալիս մարդու ներվերին:

ՀԱՄՅԱԿ. Դժվարանում եմ հավատալ, որ այդպես լինի: Չէ՞ որ մանկությունից այդ հնչյուններով է կրթվել ձեր լսելիքը:

ՍՏԵՓԱՆ. Իհարկե. բայց սովորություն է դարձել մեզանում պարսավել բոլորը, ինչ որ մայրենի է: Դա համարվում է եվրոպականություն: Սնոբիզմ...

ՍՈՂՈՍ ՍՈՂՈՍՅԱՆ. Երաժշտությունն այնպիսի բան է, որ կարելի է զգալ և չզգալ, նայելով տրամադրությանը:

ՍՏԵՓԱՆ. Կեցցե՛ք, քեռի, դարձյալ մի խոր փիլիսոփայական գաղափար արտահայտեցիք: Ձեր կենացը... Բաժակը զարկում է Սողոմ Սողոմյանի բաժակին և խմում է):

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. Մելանիա՛, վերցրեք պարոնից երեք ռուբլի և տվեք երաժիշտներին:

ԵՂԻՍԱԲԵԹ. (Չայրանալով): Երեք ռուբլի՝ Գժվե՛լ ես, ի՞նչ է: Դա էլ թատրոն չէ, որ ամեն անգամ ութ ռուբլի ծախսեք: (Սամսոնին): Տասը կոպեկն էլ շատ է:

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. (Վշտացած): Հայրի՛կ, տուր նրանց երեք ռուբլի:

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. Աչքիս վրա: (Ձեռքը տանելով գրպանը): Մեծ բան չէ:

ՎԻՐԳԻՆԵ. (Մեկուսի): Շատ ես մեծ-մեծ կոտորում, տեսնենք վերջդ ի՞նչ պիտի լինի:

ՍԱՄՍՈՆ. (Կոստանդինին): Ներեցե՛ք, իմ հյուրերն իմ տանն իրավունք չունին փող ծախսելու: (Տալով Մելանիային մի ռուբլի): Տուր այս մի ռուբլին նրանց, թող կորչեն:

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. Մելանիա, շնորհակալություն հայտնեցեք նրանց: Այդ ցնցոտիների տակ մարդկային սիրտ է բաբախում:

ՄԵԼԱՆԻԱ. (Դրամը տալիս է երաժիշտներին):

ԵՐԱԺԻՇՏՆԵՐ. (Դադարում են նվագել, գլուխ են տալիս խոնարհ և հեռանում են):

ՍՏԵՓԱՆ. Մայրիկ, կարելի՞ է վեր կենալ, (Արմենուհուն) : Տիկի՞ն:

ԵՂԻՍԱԲԵԹ. Ճաշը վերջացել է: (Վեր է կենում):

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. (Գլխով համաձայնության նշան է անում Ստեփանին և վեր կենում):

ԱՄԵՆՔԸ. (Վեր են կենում):

ԳԱՐԵԳԻՆ.

ՄԵԼԱՆԻԱ. (Սկսում են սեղանը ժողովել):

ՍՏԵՓԱՆ. (Կոստանդինին): Կամենաք, մի քիչ նարդի խաղանք պատշգամբի վրա:

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. (Ծխախոտը վառելով): Իսկ զբոսա՞նքը:

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. Չկայացավ, հայրիկ: (Սկսում է Հմայակի հետ զրույց անել):

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. (Ստեփանին): Գնա՛նք: (Բարձրանում է պատշգամբը):

ՍՏԵՓԱՆ. (Կոստանդինին հետևելով): Գարեգին, նարդին բերեք:

ԳԱՐԵԳԻՆ. (Գնում է աջ, սենյակից շտապելով մի նարդի է դուրս բերում և դնում պատշգամբի երկրորդ ծայրում):

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ.

ՍՏԵՓԱՆ (Սկսում ենխաղալ):

ՍՈՐՈՍ ՍՈՐՈՍՅԱՆ. (Եղիսաբեթին): Զույր, կարո՞ղ ես ինձ մի բաժակ սուրճ տալ, թեև սուրճը վնասակար է ինձ համար:

ԵՐԻՍԱԲԵԹ. Գնա՛նք. (Զայլերն ուղղում է դեպի պատշգամբ):

ՎԻՐԳԻՆԵ. (Աչքերով միշտ հետևել է Արմենուհուն և Հմայակին: Եղիսաբեթին առանձին): Տես է, քչփչում են:

ԵՐԻՍԱԲԵԹ. (Մի արագ թշնամական հայացք ձգելով Արմենուհու կողմը): Ա՛հ, քանի գնում, այնքան ավելի եմ ատում: Երեք ռուբլի մուրացկանների, տեր աստված: (Գնում է):

ՍՈՐՈՍ ՍՈՐՈՍՅԱՆ. (Հետևում է Եղիսաբեթին):

ՎԻՐԳԻՆԵ. (Մի չար հայացք ևս ձգելով Արմենուհու և Հմայակի վրա, հետևում է Եղիսաբեթին):

ՍԱՄՍՈՆ. (Հմայակին): Ես կկամենայի ձեզ հետ ավելի երկար խոսել իմ նոր տան պլանի մասին: Պետք է ասած, որ ձեր առաջադրած ոճը քանի գնում, ավելի է գրավում ինձ:

ՀՄԱՅԱԿ. Խնդրե՛մ: Ես ձեր տրամադրության տակ եմ:

ՍԱՄՍՈՆ. Գնանք իմ սենյակը: (Դիմում է դեպի պատշգամբ):

ՀՄԱՅԱԿ. (Բարձրանալով է պատշգամբ և, մինչև Սամսոնն ու Արմենուհին խոսում են, կանգնում է Կոստանդինի և Ստեփանի քով և նայում է նրանց խաղին):

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. Սամսո՛ն, մի թոպե:

ՍԱՄՍՈՆ. (Հետ է դառնում):

ԱՐՄԵՆՈՒԲԻ. Ասա խնդրեմ, ինչո՞ւ դու միշտ խափանում ես ամեն մի զվարճություն:
Կարծեմ քեզ համար դժվար չէր լինի մի երկու ժամ նվիրել ինձ:

ՍԱՄՍՈՆ. Դրա համա՞ր պահեցիր, ինձ: Է՛հ: (Ուզում է գնալ):

ԱՐՄԵՆՈՒԲԻ. Կա՛ց:

ՍԱՄՍՈՆ. (Կանգ առնելով): Ասա՛, լսում եմ:

ԱՐՄԵՆՈՒԲԻ. Բանը զբոսանքը չէ, Սամսոն, հասկացիր, վերջապես:

ՍԱՄՍՈՆ. Ի՞նչ է պատահել, ասա, որ հասկանամ:

ԱՐՄԵՆՈՒԲԻ. Վերջերս մի չար նախազգացում սկսել է ինձ հալածել: Թվում է, որ շուտով
ինձ մի դժբախտություն է պատահելու: Պաշտպանիր ինձ:

ՍԱՄՍՈՆ. Դատարկ բաներ են, ի՞նչ նախազգացում, ի՞նչ դժբախտություն: Մեր
հասարակության մեջ երեք կին չկա քեզ նման բախտավոր:

ԱՐՄԵՆՈՒԲԻ. Հավատա՞մ արդյոք:

ՍԱՄՍՈՆ. Իրավունք չունիս չհավատալու: Նայի՛ր շուրջդ, ամենքը նախանձում են քեզ:
Ո՞ւմ ամուսինն ես: Սամսոն Ալադյանի. ասել է՝ ոչինչ չի պակասում քեզ, բացի
պակասությունից:

ԱՐՄԵՆՈՒԲԻ. Ա՛հ, եթե իմանայիր ինչ է կատարվում ահա այստեղ: (Սրտին զարկելով),
այդ չէիր ասիլ: Կա մի պակասություն, որ ո՛չ քո հարստությունը կարող է լրացնել, ո՛չ
մարդկանց հարգանքն ու նախանձը:

ՍԱՄՍՈՆ. Ա՞յն է:

ԱՐՄԵՆՈՒԲԻ. Քո անտարբերությունը դեպի իմ հոգեկան վիճակը: Սամսո՛ն, պարզ ասա,
աներկյուղ, ճի՛շտ է, որ քո գործերն են միայն քեզ խլում ինձանից:

ՍԱՄՍՈՆ. (Թեթև ցնցվում է, բայց և իսկույն ուղղում իրան): Չարմանալի հարց: Ուրիշ ես
ինչո՞վ կարող եմ հափշտակվել, բացի իմ գործերից:

ԱՐՄԵՆՈՒԲԻ. Իհարկե, ես էլ այդպես եմ կարծում, սակայն մի տիմար կասկած, մի ինչ-որ
թերահավատություն մտել է սիրտս և ինձ տանջում է...

ՍԱՄՍՈՆ. (Ձևանում է վիրավորված): Արմենուհի՛, կարծեմ ես քեզ ոչ մի կասկածի առիթ
չեմ տվել:

ԱՐՄԵՆՈՒԲԻ. Լավ, մի՛ բարկանար: Երևի, ես հիմար եմ...

ՍԱՄՍՈՆ. Հիմար չես, Արմենուհի, այլ մի փոքր ներվային, և այդ առաջանում է
անգործությունից: Չբաղվիր մի բանով, և կանցնի:

ԱՐՄԵՆՈՒԲԻ. Ա՛ա, ոչ մի զբաղմունք, ոչ մի գործ ինձ չի հետաքրքրում: Ասա՛ ինձ,
Սամսոն, սիրո՞ւմ ես քո Արմենուհուն:

ՍԱՄՍՈՆ. Հինգ տարի է ամուսնացած ենք և դեռ հարցնում ես այդ: Մի՞թե չգիտես, որ ինձ նման մի մարդու համար բացի իր օրինական ամուսնուց ոչ մի կին գոյություն ունենալ չի կարող: Այդ կողմից ես նահապետական մարդ եմ:

ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ. (Ուրախացած, ինքնամոռացության մեջ հարձակվում է Սամսոնին գրկելու): Ա՛հ, ես այդ էի փափագում քեզանից լսելու:

ՍԱՄՍՈՆ. (Մի քայլ ետ է կանգնում, նայելով դեպի պատշգամբ): Ի՛նչ ես անում, անմիտ, հյուրերի ներկայությամբ:

ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ. (Կանգ է առնում: Դառն ծիծաղով): Աա, վախեցա՞ր, բանականությունդ իսկույն բողոքե՞ց: Լավ, մի ամաչիր, կատակ էի անում: (Հեռանում է Սամսոնից): Գիտեմ, չես ուզում, որ քեզ թեթևամիտ մարդ համարեն: Ո՛չ, բարեկամ, այդպես չեն սիրում: Սիրող մարդն այդքան զգույշ չի լինում: Հյուրեր: Ո՛ր եմ նրանք: Պատշգամբի ծայրում: Այնքան հեռու, որքան քո սիրտն ինձանից:

Գնա՛, ես քեզ համար կյանքի ընկերուհի չեմ, այլ ուրիշ բան:

ՍԱՄՍՈՆ. Չեմ հասկանում, բոլորովին չեմ հասկանում:

ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ. Ա՛հ, իմ վիշտն էլ այն է, որ չես հասկանում և, երևի, երբեք չես հասկանալ ինձ: Հինգ տարի է քո կինն եմ, և գեթ մի անգամ դու չես կարողացել բաբախել տալ իմ սիրտը: Ես քո հոգու և արյան բաժինը չեմ, այն, ինչ որ երևակայում էի, թե պիտի լինի մի կին իր ամուսնու համար: Զո գլուխը լի է հաշիվներով, քո սիրտը կաշկանդված է քո գործերի ցանցով:

ՍԱՄՍՈՆ. Ճիշտ է, ճիշտ է, հետո՞:

ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ. Դրամի սերը դարձել է քեզ համար բռնակալ կիրք և հափշտակել է քեզ իսկական կյանքից: Բայց ի՞նչ եմ անում քո հարստությունը, որ այնքան երեսովս են տալիս քո քույրն ու մայրը: Ինձ սիրտ է հարկավոր, վառվռուն, թրթռուն սիրտ, հարուստ հոգի, կյանք, հասկանում ես, կյանք: Գնա քո գործերի հետևից: Ես այն չեմ, ինչ որ հարկավոր է քեզ նման խելոք մարդու: Մենք տարբեր աշխարհների մարդիկ ենք: Մայրդ ու քույրդ ունին իրավունք ատելու: Ո՛ր եմ դիմում ես իմ անմիտ փափագներով, իմ հիմար երազներով: Մտի՛ր առանձնասենյակդ, խորասուզվի՛ր քո հաշիվների մեջ և հետո... ո՛վ գիտե: Իսկ ես... թո՛ղ, որ իմ տիմար երևակայությամբ երջանկության օդային դոյակներ կառուցանեմ: (Շտապ բարձրանում է պատշգամբ և անհետանում):

ՍԱՄՍՈՆ. Կա՛ց, սպասի՛ր: (Մի երկու քայլ է անում Արմենուհու հետևից և կանգ առնելով, մտածում է): Չարմանալի է, տարօրինակ:

Վարագույր

ԱՐԱՐՎԱԾ ԵՐԿՐՈՐԴ

Տեսարանը ներկայացնում է ամառանոցի ներսը:

Մի մեծ սենյակ, թեթև կահավորված: Խորքում երկու լուսամուտներ, մեջտեղ դռներ դեպի այն պատշգամբը, որ Ա. արարվածում կազմում էր բեմի աջ կողմը: Հեռու երևում են պարտեզի ծառերի գագաթները: Ավելի հեռու՝ ժայռեր: Աջ պատի մեջ երկու դռներ, որոնցից առաջինը տանում է Սամսոնի սենյակը, երկրորդը Արմենուհու բուդուարը: Ձախ պատի մեջ ևս երկու դռներ, որոնցից առաջինը տանում է մի ընդհանուր մուտք — իսկ երկրորդը՝ Եղիսաբեթի սենյակը:

Բեմի խորքում, աջ լուսամուտի առջև դաշնամուր, ձախ լուսամուտի առջև մի կլոր սեղան, վրեն վայրի ծաղիկների մի փունջ: Ձախ պատի առջև, երկու դռների միջև գահավորակ և մի քանի թեթև կիսաբազկաթոռներ: Լուսամուտների վրա սպիտակ վարագույրներ:

Խորքի դռներն ու լուսամուտները բաց են:

ՏԵՍԻԼ 1

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ և ՍԵՓԱՆ

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. Վերադառնամ է առավոտյան զբոսանքից խորքի դռներով: Հագնված է այնպես, ինչպես առաջին արարվածում: Շատ ուրախ եմ, որ դուք վճռել եք մի քանի շաբաթ մնալ: Սամսոնի ազգականների մեջ դուք այս տան միակ անկեղծ բարեկամն եք, իսկ այժմ ձեր ներկայությունն այստեղ մինչև անգամ անհրաժեշտ է:

ՍԵՓԱՆ. Ինչո՞ւ է անհրաժեշտ: (Գալիս է Կոստանդինի հետ նույն հագստով է):

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. (Հուզվելով): Կասեմ, բժիշկ, կասեմ:

ՍԵՓԱՆ. Ես նկատում եմ, որ վերջին անգամ քաղաք գնալուց հետո դուք առհասարակ տխուր եք: Կարելի՞ է իմանալ ինչ է պատահել:

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. Պատահել է այն, ինչ որ ես վաղուց կասկածում էի: Բայց մի անգամ էլ պետք է ստուգել: Բժիշկ, տվեք ինձ ազնիվ խոսք, որ իմ մի հարցին կպատասխանեք ամենայն անկեղծությամբ:

ՍԵՓԱՆ. Ի՞նչ բանի է վերաբերում ձեր հարցը:

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. Իմ աղջկա ճակատագրին:

ՍԵՓԱՆ (Չարմացած): Ճակատագրի՞ն անգամ: Այդ ի՞նչ կարող է լինել:

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. Տալի՞ս եք խոսք, որ կպատասխանեք իմ հարցին:

ՍԵՓԱՆ. Դուք այնպիսի բան եք պահանջում, որ ես չեմ կարող մերժել: Արմենուհու ճակատագիրն ինձ համար այնքան թանկ է, որքան ձեզ համար: Հարցրեք ինչ կամենում եք:

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. (Դողդոջուն ձայնով): Ի՞նչ եք կարծում, բժիշկ, իմ փեսան, Սամսոն Ալադլանը ազնի՞վ մարդ է:

ՍԵՓԱՆ. Ի՞նչ: Ձեր հարցը տարօրինակ է: Չեմ հասկանում:

ԿՈՍԱՆԱՆԻՆ. Կհասկացնեմ, բարեկամս, կհասկացնեմ: Ո՞վ է այն անառակ... Բայց, սպասեցե՛ք, կարծեմ գալիս են: Գնանք իմ սենյակը: Այնտեղ կբացատրեմ: Գնա՛նք: (Գնում է ձախ կողմի առաջին դռներով):

ՍՏԵՓԱՆ. (Յետևում է Կոստանդինին):

ՏԵՍԻԼ 2

ԵՂԻՍԱԲԵԹ, ՍԻՐԱՆՈՒՅՇ Ա ՎԻՐԳԻՆԵ

ԵՂԻՍԱԲԵԹ. (Գալիս է ձախ կողմի երկար դռներով: Հագնված է այնպես, ինչպես առաջին արարվածում): Ապրի՛ք, որդի, ապրի՛ք: Հարսը ձեզ պես պիտի լինի: Մի կին, որ փողի հաշիվ չգիտե, պրծավ, քանդվեց նրա մարդու տունը: Նստենք այստեղ: (Նստում են):

ՎԻՐԳԻՆԵ. (Ներս է մտնում ձախ կողմի երկրորդ դռներով Եղիսաբեթից և Սիրանույշից հետո: Հագած է ուրիշ շրջագգեստ, այս անգամ համեմատաբար համեստ): Իհարկե: (Նստում է):

ՍԻՐԱՆՈՒՅՇ. (Գալիս է ձախ կողմի երկրորդ դռներով Եղիսաբեթից հետո, Վիրգինեից առաջ: Բավական գեղեցիկ, բայց ոչ մեղմ դեմքով կին է: Հագնված է շքեղ, գլխին շատ մեծ գլխարկ ահագին փետուրով: Ձեռքում մի թանկագին քսակ և շքեղ հովանոց: Հայրս օժիտս տվել է ինձ, ես շահեցնում եմ: (Նստում է): Ամուսինս իմ հաշիվներին չի խառնվում, և թույլ էլ չեմ տալ, որ խառնվի: Նա անհաշիվ մարդ է:

ԵՂԻՍԱԲԵԹ. Չմոռանամ մի բան հարցնել, Մոսկովումս էլ խոհարարները գողանո՞ւմ են, ինչպես մեզնում:

ՍԻՐԱՆՈՒՅՇ. Այո՛, տիկին, այս վերջին տարին ինը խոհարար եմ փոխել:

ՎԻՐԳԻՆԵ. Ես էլ ամիսը մեկը փոխում եմ:

ԵՂԻՍԱԲԵԹ. Ձեր լվացարարնե՞րն ինչպես են:

ՍԻՐԱՆՈՒՅՇ. Հաշվով տալիս եմ լվացքը, հաշվով ընդունում եմ: Մի բան պակասելիս վարձը կտրում եմ:

ՎԻՐԳԻՆԵ. Ես էլ:

ԵՂԻՍԱԲԵԹ. Երևակայում եմ, որքան է սիրում ձեզ ձեր սկեսուրը:

ՍԻՐԱՆՈՒՅՇ. Ես սկեսուր չունիմ: (Մեկուսի): Բարեբախտաբար:

ԵՂԻՍԱԲԵԹ. Ափսո՛ս: Սկեսուրը ընտանիքի խմորն է: Վերգինեն էլ չունի:

ՎԻՐԳԻՆԵ. (Մեկուսի): Բարեբախտաբար: (Սիրանույշին): Սիրո՞ւմ եք ձեր ամուսնուն:

ՍԻՐԱՆՈՒՅՇ. (Ժպտալով): Չգիտեմ:

ԵՂԻՍԱԲԵԹ. Իսկ նա, իհարկե, սիրում է ձեզ:

ՍԻՐԱՆՈՒՅՇ. Այդ մասին էլ չեմ մտածում: Ամուսինս է, իհարկե, օրենքով պարտավոր է սիրել: Միայն մեր զաղափարները իրար հակառակ են. երբեմն վիճում ենք: (Ինքնագոհ): Բայց միշտ ես եմ հաղթում:

ՎԻՐԳԻՆԵ. Իսկ և իսկ ինձ նման: Բարի մարդ է, երևի:

ՍԻՐԱՆՈՒՅՇ. Շատ բարի, բայց դյուրագրգիռ է:

ԵՂԻՍԱԲԵԹ. Լավ պահեցեք, բարի մարդիկ թույլ են լինում: (Խորհրդավոր ժպտում է):

ՍԻՐԱՆՈՒՅՇ. Ես դրանից իսկի չեմ վախենում: Ոչ ոք չի կարող իմ ամուսնուն ձեռքիցս խլել:

ՎԻՐԳԻՆԵ. (Խորհրդավոր ժպտալով) Ո՞վ գիտե...

ԵՂԻՍԱԲԵԹ. (Տեսնելով Արմենուհուն): Ահա՛, հարսս եկավ:

ՏԵՍԻՆ 3

ՆՈՒՅՆՔ, ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ և ՄԵԼԱՆԻԱ

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. (Գալիս է աջ կողմի երկրորդ դռներով, հագած է ընդունելության բավական շքեղ հագուստ, շատ ճաշակով զարդարած: Թանձր մազերը պահպանվում են գեղեցիկ կրյա սանրով: Կոկորդի վրա մի հնաշեն քորոց): Բարև ձեզ, տիկին: (Ձեռ է տալիս Սիրանուշին սիրալիր և նստում է):

ՍԻՐԱՆՈՒՅՇ. (Մի նախանձոտ հայացքով չափել է Արմենուհուն ոտից մինչև գլուխ): Հմայակը բերեց իր կազմած պլանը ձեր ամուսնուն ցույց տալու, ես էլ կամեցա ձեզ հետ մի քիչ զրույց անել:

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. Շատ ուրախ եմ: (Մինչ Եղիսաբեթն ու Մելանիան խոսում են, ձևերով զրույց է անում Սիրանուշի հետ):

ՄԵԼԱՆԻԱ. (Գալիս է ձախ կողմի առաջին դռներով: Եղիսաբեթին): Տիկի՛ն, գյուղացիները յուրը բերել են:

ԵՂԻՍԱԲԵԹ. (Արագ ոտքի կանգնելով): Օ՛յ, տեսեք, որ առանց ինձ չկշռեն: Այդ գյուղացիները խաբեբաներ են: Գնա՛, սուրճ բեր տիկինների համար: (Գնում է ձախ կողմի առաջին դռներով):

ՏԵՍԻՆ 4

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ, ՍԻՐԱՆՈՒՅՇ և ՎԻՐԳԻՆԵ, մերթ ընդ մերթ ՄԵԼԱՆԻԱ

ՍԻՐԱՆՈՒՅՇ. Կարդացի ձեր տված վեպը:

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. Հավանեցի՞ք:

ՍԻՐԱՆՈՒՅՇ. Ես հավանեցի միայն այն առաքինի կնոջը, որին մի խելագար ուզում էր գրկել օրինական ամուսնուց:

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. Իսկ այդ օրիորդին, որին խելագար անվանեցիք, չե՞ք կարեկցում:

ՍԻՐԱՆՈՒՅՇ. Ամենահին:

ՎԻՐԳԻՆԵ. (Ձանձրույթի նշաններ է անում):

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. Չե՞ որ նա անհույս սիրուց իրան ժայռից գցում է իր սիրեցյալի ոտների տակ և կտոր-կտոր լինում:

ՍԻՐԱՆՈՒՅՇ. Ի՞նչ իրավունք ուներ մի օրիորդ սիրահարվելու ամուսնացած մարդու վրա:

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. Ասում են սերն իրավունքներ չի ճանաչում, տիկին:

ՎԻՐԳԻՆԵ. Անառակ սերը, իհարկե, չի ճանաչիլ:

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. (Սիրանույշին): Հավանո՞ւմ եք այստեղի բնությունը:

ՍԻՐԱՆՈՒՅՇ. Շատ էլ չէ, գառիվայրեր շատ կան, կառքով զբոսնելը վտանգավոր է:

ՄԵԼԱՆԻՍ. (Երեք գավաթ սուրճ և շաքարահաց է բերում, դնում է սեղանի վրա և գնում է միևնույն, այսինքն՝ ձախ կողմի առաջին դռներով):

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. Իսկ ձեր ամուսինը հիացած է:

ՎԻՐԳԻՆԵ. (Մի բաժակ սուրճ վերցնելով): Ա՛խ, դո՛ւ արդեն խոսե՛լ ես նրա հետ բնության մասին մինչև անգամ:

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. (Առանց նայելու Վիրգինեին): Այո՛, ես պարոն Հմայակի հետ խոսել եմ ամեն բանի մասին:

ՍԻՐԱՆՈՒՅՇ. Եվ նա հիացած է ձեզանով: Ասում է, առաջին անգամն եմ հանդիպում մի հայ կնոջ, որ գեղեցիկի մասին գաղափար ունի:

ՎԻՐԳԻՆԵ. (Մեկուսի): Օհո՛:

ՍԻՐԱՆՈՒՅՇ. Իսկ երեկ նա վերադարձավ խելագարված ձեր դաշնամուր նվագելուց: (Դիտում է Արմենուհու հագուստը):

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. Ես թանկ եմ գնահատում արտիստի կարծիքը:

ՎԻՐԳԻՆԵ. (Սիրանույշին): Է՛հ, սիրելիս, այժմ ո՞վ չի դաշնամուր նվագում: Անցեք մեր փողոցներով, յուրաքանչյուր լուսամուտից կլսեք «դի՛նգ-դը՛նգ, դի՛նգ-դը՛նգ»... (Սուրճն է խմում):

ՍԻՐԱՆՈՒՅՇ. Ես էլ օրիորդ ժամանակս շատ էի նվագում, բայց հիմա դաշնամուրս փոշի է պատել: (Արմենուհուն): Ասացե՛ք, խնդրեմ, ո՞րտեղ եք կարել տվել այդ հագուստը:

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. (Անփույթ): Թիֆլիսում: (Սուրճն է խմում):

ՍԻՐԱՆՈՒՅԾ. Հիանալի է: Երևակայեցե՛ք, գարնանը ես Պարիզում երկու հագուստ պատվիրեցի — փչացրին: (Շոշափելով Արմենուհու շրջագգեստը): Եվ ի՞նչ ամուր կտոր է, երկար կոխմանա:

ՎԻՐԳԻՆԵ. (Սիրանուշին): Ես ձեր հագուստն ավելի եմ հավանում: Դուք ճաշակ ունիք:

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. (Ուշադրություն չդարձնելով Վիրգինեի խոսքերի վրա, Սիրանուշին): Դուք ասացիք, թե գարնանը Պարիզում եք եղել անկասկած, տեսել եք այն պիեսը, որ ներկայացնում է Բեթհովենի ողբերգական կյանքը: Ասում են շատ սրտաշարժ է այն տեսարանը, երբ ինը սիմֆոնիաները գալիս են իրենց երկնային ձայնով մխիթարելու հանճարեղ ստեղծագործողին:

ՍԻՐԱՆՈՒՅԾ. (Ձանձրությամբ): Չգիտեմ, չեմ հիշում, թատրոններ շատ եմ տեսել: Երկու ամսվա ընթացքում Պարիզում ծախսեցինք Չորս հազար հարյուր քսան ու յոթ ռուբլի:

ՎԻՐԳԻՆԵ. (Սիրանուշին): Դուք ճանաչո՞ւմ եք Մոսկվայում տի՛կին Մարմառյանին:

ՍԻՐԱՆՈՒՅԾ. Այո:

ՎԻՐԳԻՆԵ. Նա իմ դասընկերն է եղել, ասում են իր մարդուն դավաճանում է, ճի՞շտ է:

ՍԻՐԱՆՈՒՅԾ. Չեմ լսել:

ՎԻՐԳԻՆԵ. Իսկ ես լսել եմ:

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. (Կամենալով խոսակցության նյութը փոխել, Սիրանուշին): Տիկին, Պարիզում տեսա՞ք Ռոդենի գործերը:

ՍԻՐԱՆՈՒՅԾ. (Մտածելով): Ռոդեն... Ռոդեն... միտս չէ... այդ ի՞նչ մարդ է:

ՎԻՐԳԻՆԵ. Կար ու ձևի վարպետ կլինի, մոդիստ:

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. Ո՛չ, Վիրգինե, Ռոդենը մեր ժամանակի ամենահանճարեղ արձանագործն է, որին համեմատում են Ֆիդիասի հետ:

ՍԻՐԱՆՈՒՅԾ. Արձանների մասին ամուսնուս հետ խոսեցեք: Ախ, այդ ի՞նչ հրաշալի քորոց է: Կարելի՞ է մոտիկից տեսնել:

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. (Քորոցն իր օձիքից պոկելով, տալիս է Սիրանուշին): Համեցե՛ք:

ՍԻՐԱՆՈՒՅԾ. (Հիացած դիտելով քորոցը): Ի՞նչ հազվագյուտ քար է, ի՞նչ պայծառ գույն ունի և ի՞նչ աննման գործ է: Թա՛նկ արժե: (Քորոցը տալիս է Արմենուհուն):

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. (Քորոցը իր տեղը կացնելով): Չգիտեմ, հանգուցյալ մորս հիշատակն է: Կամենա՞ք, տիկին, վաղն ինձ հետ բարձրանալ կարմիր լեռան գագաթը արեգակի ծագումը տեսնելու:

ՍԻՐԱՆՈՒՅԾ. (Չարմացած): Արեգակի ծագո՞ւմը: Ի՞նչ եք ասում, մի՞թե մարդ կարող է այդպես վաղ զարթնել:

ՎԻՐԳԻՆԵ. (Չարությանմբ): Ինչո՞ւ չէ, կաթնավաճառներն ու հացթուփները զարթնում են:

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. Կհամենա՞ք:

ՍԻՐԱՆՈՒՅԾ. Ո՛չ, սիրելիս, անկարող եմ:

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. Այն ժամանակ այս երեկո բարձրանանք արեգակի մայր մտնելը տեսնելու:

ՍԻՐԱՆՈՒՅԾ. Մի՞թե հետաքրքրական է:

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. (Ոգևորված): Օո՛, տիկին, այդ մի սքանչելի տեսարան է: Մի երազ և այնպիսի երազ, որ միայն մանուկ հասակում կարելի է տեսնել:

ՎԻՐԳԻՆԵ. (Մեկուսի): Օհո՛, սկսեց: (Բարձր): Սինեմատոգրաֆումն էլ կարելի է տեսնել:

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. (Ուշադրություն չդարձնելով Վիրգինեի վրա): Ձեր առջև տարածվում է Կովկասյան լեռնաշղթան աջ ու ձախ: Ձյունապատ գագաթները ոսկեզօծված, լայնատարած սառցարանները մանիշակագույն, ինչպես երկինքը ամառային երեկո: Վերը սպիտակ ամպերի վիթխարի քուլաները վարը միջին անդունդները: Լույս և խավար, կյանք և մահ, աստվածային գեղեցկություն և դիվային զորություն: Երանգների աննկարագրելի խառնուրդ: Եվ դուք, նայելով հսկաների վարդագույն գագաթներին ու նրանց հուժկու կրծքերին, սլանամ եք դեպի հեռավոր, անծանոթ աշխարհներ, ուր չկան մանր կրքեր, չկան հույզեր, կյուրամոլություն, նախանձ, զրպարտություն, բանասարկություն, ատելություն: Ա՛հ, այդ սքանչելի է, ինչպես տիեզերքի գոհար... (Վեր է կենում):

ՍԻՐԱՆՈՒՅԾ. (Կիսահեգնական): Կեցցե՛ք, կեցցե՛ք, դու կատարյալ բանաստեղծ եք: (Վեր է կենում):

ՎԻՐԳԻՆԵ. (Բռնի ծիծաղելով): Պակասում է միայն սազը: (Վեր է կենում): Է՛հ, այնքան վեպեր է կարդացել, որ կարող է մի բան անգիր անել:

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. (Նայում է Վիրգինեին հանգիստ, արհամարհական հայացքով):

ՍԻՐԱՆՈՒՅԾ. (Նայելով իր ժամացույցին): Ա՛հ, արդեն տասներկու ժամն է: Հմայակն ուշացավ, ես չեմ կարող նրան սպասել: Դե՛հ, ցտեսություն, սիրելիս, ես լեռներ բարձրանալ չեմ կարող: Տափարակ տեղ էլ կարելի է զվարճանալ:

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. (Ուղեկցում է Սիրանույշին մինչև խորքի դռները և ետ է գալիս: Հառաչում է իբրև մի մեծ ձանձրոյթից ազատված):

ՎԻՐԳԻՆԵ. Արմենուհի, դու իսկի հյուր զբաղեցնելու շնորհք չունիս:

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. (Անփույթ): Ճշմարիտ ես ասում: (Ուզում է գնալ աջ կողմի երկրորդ դռներով, Սամսոնին տեսնելով կանգ է առնում):

ՏԵՍԻԼ 5

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ, ՍԱՄՍՈՆ և ՎԻՐԳԻՆԵ

ՍԱՄՍՈՆ, (Գալիս է աջ կողմի առաջին դռներով: Հագած է ուրիշ հագուստ, մոխրագույն կոմպլե): Վիրգինե՛, աղախնին հրամայիր երկու գավաթ սուրճ տանել իմ սեղյակը:

ՎԻՐԳԻՆԵ. Իսկույն: (Շտապով գնում է ձախ կողմի առաջին դռներով):

ՏԵՍԻՆ 6

ՍԱՄՍՈՆ և ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ

ՍԱՄՍՈՆ. (Սպասել է, որ Վիրգինեն հեռանա: Գրգռված): Լսիր: Հայրդ իրան խելոք չի պահում, ես պատասխանատու չեմ իմ մասին:

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. Ի՞նչ է պատահել:

ՍԱՄՍՈՆ. Այս րոպեին նա ինձ վիրավորեց օտարի ներկայությամբ:

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. Վիրավորե՞ց, քե՞զ, հա՞յրս. այդ անկարելի բան է:

ՍԱՄՍՈՆ. Ականջ դիր. նա անցնում էր իմ լուսամտի առջևով: Ես խնդրեցի նրան մտնել իմ սենյակը մի րոպե. կամենում էի ցույց տալ նրան Վառլամյանի շինած պլանը մեր նոր տան համար: Պատիվ էի ուզում անել: Երևակայիր, նա ինչ պատասխան տվեց. «Թո՛ղ ինձ հանգիստ, ես չեմ ուզում տեսնել քո նոր տունը, որ շինում ես հինը քանդելով»: Ի՞նչ էր ուզում ասել այդ խոսքերով—չհասկացա. միայն նրա ասելու ձևը, դեմքը, ձայնը այնքան կոպիտ էին, որ մնացի ամոթահար Վառլամյանի առջև: Պետք է ասել, որ առհասարակ վերջերս նա իմ դեմ ինչ-որ թշնամական դիրք է բռնել: Ապրելով իմ տանը, նա կրում է իմ դեմ մի անհասկանալի ոխ: Այդ ես համբերել չեմ կարող, լսո՞ւմ ես, չեմ կարող: (Ուզում է գնալ):

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. Սպասիր: Քո խոսքերն ինձ ապշեցնում են: Իմ հայրը ո՛չ չար մարդ է, ո՛չ անտակտ: Եթե արդարև նա քեզ վիրավորել է, կնշանակի մի պատճառ ունի և, անկասկած, լուրջ պատճառ:

ՍԱՄՍՈՆ. Ես չգիտեմ և չեմ էլ հետաքրքրվում նրա պատճառներով. գիտեմ միայն, որ եթե այդպես շարունակվի, ստիպված կլինեմ... (Չսպում է իրան):

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. (Գուշակելով): Դուրս անել նրան քո տնից, այնպես չէ: Շահտ լավ, տունը քոնն է, ունիս իրավունք: Բայց լսիր, առանց քո սպառնալիքի էլ իմ հայրը կհեռանա քո տնից: Արդեն նա ինքը վաղուց էր ուզում հեռանալ, ես չեի թողնում: Վաղը նա այլևս քեզ չի անհանգստացնիլ. բավական էս:

ՍԱՄՍՈՆ. Ես չեմ ուզում, որ մարդիկ ասեն, թե Ալադյանն իր աներոջ վերաբերմամբ եղել է անքաղաքավարի: Միայն ինձ թվում է, որ մեր փոխադարձ հարաբերությունների մեջ երրորդ անձի մասնակցությունն ավելորդ է:

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. Ահ, այդպե՞ս է, կեցցե՛ս, կեցցե՛ս: Ես վաղուց էի փափագում լսել այդ քեզանից: Շատ բարի, իմ հայրը կհեռանա քո տնից, և դու երբեք չես տեսնիլ նրա երեսը: Բայց կան և ուրիշ անձնավորություններ, որ ավելի են խառնվում մեր փոխադարձ հարաբերությունների մեջ, քան իմ հայրը: Այդ քո մայրն է և քո քույրը: Դու էլ նրանց հեռացրու, համաձայ՛ն ես:

ՍԱՄՍՈՆ. (Չարմացած): Ի՞նչ, ես բաժանվեմ իմ ծնողի՞ց:

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. Ինչո՞ւ չէ. չէ՞ որ ես բաժանվում եմ իմ ծնողից:

ՍԱՄՍՈՆ. Դու կին ես, ես այր. դու ես եկել իմ մոր տունը և ոչ նա քո տունը:

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. Ահա՛ թե ինչ: Եվ դու քեզ համարում ես լուսավորված մա՞րդ: Սամսոն, մեր երջանկությունը անկախ հիմքի վրա պիտի դրվի: Եթե ուզում ենք վայելել փոխադարձ

երջանկություն: Ես կհարգեմ քո մորը բոլոր անգամ ավելի, ես սուրբի պես կպաշտեմ նրան, եթե նա հեռու լինի մեզանից, գոնե այնքան հեռու, որ չխառնվի քո և իմ զգացումների մեջ: Ես ավագ քրոջս պես կպատվեմ քո քրոջը, եթե նա ինձ հանգիստ թողնի: Մի փոքր առաջ, նա տիկին Սիրանուշի ներկայությամբ, հինգ անգամ ինձ վիրավորեց կոպիտ ակնարկներով: Ես հազիվ կարողացա ինձ զսպել:

ՄԵԼԱՆԻԱ. (Գալիս է աջ կողմի առաջին դռներով, երկու գավաթ սուրճ ձեռքին և բեմով անցնում է ու գնում աջ կողմի առաջին դռներով):

ՍԱՄՍՈՆ. (Մտածել է Արմենուհու խոսքերի միջոցին): Գուցե դու էլ ունիս իրավունք:

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. (Ոգևորված): Ա՛խ, այդ իրավունքը տալիս է ինձ իմ սրտի պահանջը, իմ զգացումների անկախությունը, վերջապես, իմ սերը դեպի քեզ: Բաժանվե՛նք մեր մերձավորներից՝ նրանց ավելի հարգելու համար:

ՍԱՄՍՈՆ. (Վճռական): Շա՛տ բարի, ես համաձայն եմ, թող քո ասածը լինի:

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. (Ուրախացած): Ա՛հ, վերջապես: Եթե չեմ սխալվում, այդ առաջին զիջումն է, որ անում ես ինձ: Շնորհակալ եմ:

ՍԱՄՍՈՆ. Բայց ո՛չ իհարկե այժմ: Սպասենք ամառը վերջանա: Քաղաք վերադառնալով, մայրս կերթա Վիրգինեի տանն ապրելու, իսկ մենք կապրենք առանձին: Գո՛հ ես այժմ ինձանից: (Գրկում է Արմենուհուն):

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. (Խանդավառությամբ գրկելով Սամսոնին): Գոհ եմ, անչափ գոհ, որովհետև այդ զոհաբերությունը ցույց է տալիս, որ դու ինձ քիչ թե շատ սիրում ես:

ՍԱՄՍՈՆ. «Քիչ թե շա՛տ». թեթևամիտ, մի՞թե կասկածում ես իմ սիրո մասին: (Փաղաքշում է):

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. Օ՛հ, չեմ ուզում կասկածել, երբեք: (Նորից գրկելով Սամսոնին): Ա՛հ, այժմ կարող եմ ասել, որ ես սկսում եմ ապրել, վերջապես...

ՍԱՄՍՈՆ. (Մեղմիկ հեռացնելով Արմենուհուն): Բայց լսիր, ես էլ ունիմ մի պայման:

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. Ասա՛, կանխավ ընդունում եմ քո բոլոր պայմանները:

ՍԱՄՍՈՆ. Քո հայրը ազնիվ մարդ է, խոսք չունեմ: Բայց շատ դյուրահավան է և հափշտակվող: Ինձ թվում է, որ թշնամիներս ինձ զրպարտել են նրա մոտ: Ո՞վ գիտե ինչեր են ասել: Համոզիր նրան, որ փողոցային լուրերի վրա ուշադրություն չդարձնի, և դու էլ մի հավատար նրա լսածներին իմ մասին: Համաձա՛յն ես:

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. (Մի քիչ հիասթափված): Այդ ի՞նչ է նշանակում, քո խոսքերը մոլթն են ինձ համար:

ՍԱՄՍՈՆ. Լա՛վ, լավ, հետո կբացատրեմ: Այնտեղ Վառլամյանը ինձ սպասում է, հետո կառավարիչը պիտի գա: Բայց կես ժամ անցած ես ազատ եմ և կարող եմ գրկել քեզ: (Գնում է աջ կողմի առաջին դռներով):

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. (Խանդագին համբուրելով Սամսոնին): Գնա՛, ես քեզ կսպասեմ ինչպես սիրահար:

ՏԵՍԻՆ 7

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ Ա ՄԵԼԱՆԻԱ

ՄԵԼԱՆԻԱ. (Գալիս է աջ կողմի առաջին դռներով՝ դատարկ սկուտեղը ձեռքին և ուզում է սեղանի վրա գտնվող դատարկ գավաթները ժողովել):

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. Մելանիա, տես Արմենակը գարթնե՞լ է: (Մոտենում է դաշնամուրին և մի քանի ուրախ ակորդներ վերցնում):

ՄԵԼԱՆԻԱ. (Սկուտեղը դնելով սեղանի վրա, շտապով անցնում է աջ կողմի երկրորդ դռները և իսկույն ետ է գալիս): Չարթնել է: (Դատարկ գավաթները ժողովում է):

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. Դայակն այնտե՞ղ է:

ՄԵԼԱՆԻԱ. Այո՛: (Սկուտեղը գավաթների հետ տանում է ձախ կողմի առաջին դռներով):

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. (Գնում է աջ կողմի առաջին դռներով):

ՏԵՍԻՆ 8

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ Ա ՍՏԵՓԱՆ

ՍՏԵՓԱՆ. (Գալիս է ձախ կողմի առաջին դռներով): Չարմանալի հայր եք. կարծես, դուք ձեր միակ գավակի թշնամին եք:

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. (Գալիս է Ստեփանի հետ նույն դռներով: Միշտ հուզված): Դուք դատում եք ինչպես բժիշկ, որ վախենում է հիվանդին հայտնել նրա վտանգավոր կացությունը, բայց ես բժիշկ չեմ, այլ զինվորական, ես սովոր եմ վտանգների դեմ կանգնել ճակատ ճակատի:

ՍՏԵՓԱՆ. Ընտանեկան կյանքը պատերազմի դաշտ չէ, բարեկամ:

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. Գիտեմ, բայց ես էլ Միդաս թագավորի սափրիչը չեմ, որը ճշմարտության լծից ազատվելու համար մի փոս էր Փորել, և ամեն օր, գլուխը նրա մեջ մտցնելով, ասում էր. «Տերս իշի ականջներ ունի»: Ո՛չ, ո՛չ, իմ աղջիկը պետք է լսի ճշմարտությունը:

ՍՏԵՓԱՆ. Եվ դուք կարծում եք դրանով կբարվոքվի՞ նրա վիճակը:

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. Զգիտեմ, բայց նախ և առաջ ճշմարտությունը: Արմենուհին արդեն կասկածում է և մի քանի անգամ փորձել է ինձնից խոսք քաշել: Այժմ, երբ արդեն համոզված եմ, չեմ թույլ տալ այլևս, որ իմ աղջիկը ամենուրեք ծաղրի առարկա դառնա: Ա՛հ, մի քանի թույե առաջ քիչ էր մնում լրբին ապտակ տալի լուսամուտիդ՝ Վառլամյանի ներկայությամբ: (Ծխախոտ է վառում):

ՍՏԵՓԱՆ. Փորձանքի եք ենթարկում ձեր աղջկան, գնդապետ, մի՛ արեք:

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. Ա՛ա, մանկությունից է նա սովորել փորձանքներին նայել համարձակ: Հինգ տարեկան էր նա, երբ մի օր կառքով հանգուցյալի հետ Դուսար էինք գնում: Ավագակները հարձակվեցին մեզ վրա, կառքը պահեցին: Ես հրացանս առա, հանգուցյալը ռնովվերս, իսկ Արմենուհին ոտքի կանգնեց կառքի մեջ համարձակ: Օհ, պետք է տեսնեիք նրան այդ վայրկյանին: Նրա սիրուն մազերը ցցվել էին ասեղների պես, նրա վառվռուն աչքերից

արցունքի փոխարեն կայծեր էին թափվում: Ավագակապետը հիանալով նրա հրեշտակային կատաղությունից, գոռաց իր խմբին. «Թողեք անցնեն, այդ երեխան ինձ հաղթեց»: Եվ Արմենուհին մեզ ազատեց:

ՍԵՖԱՆ. Լա՛վ, դո՛ւք գիտեք: Տեսեք միայն, որ հետո չզոջաք:

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. Ճշմարտության կաթովն է նա սնվել, բժիշկ: Նա, չի կարող ապրել ստի և կեղծիքի մեջ: (Հուզվում է): Ա՛հ բարեկամս, դառն է, շատ դառն՝ ունենալ մի հատիկ զավակ և տեսնել նրան դժբախտ (Աչքերը սրբում է թաշկինակով):

ՍԵՖԱՆ. Լա՛վ, հանգստացեք: Գնանք պարտեզ:

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. Գնանք, այժմ ես այս տանը խեղդվում եմ: (Գնում է խորքի դռներով):

ՍԵՖԱՆ. (Հետևում է Կոստանդինին):

ՏԵՍԻԼ 9

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ և դայակ, երեխային գրկած

ԴԱՅԱԿ. (Գալիս է աջ կողմի երկրորդ դռներով, շքեղ հագցրած մի տարեկան մի երեխա գրկած):

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. (Գալիս է դայակի հետ նույն դռներով): Տարե՛ք անտառ, թող մի փոքր անուշ օդ շնչի եղևնիների տակ: (Համբուրում է երեխային և ուղեկցում մինչև խորքի դռները):

ՏԵՍԻԼ 10

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ, հետո ՀՄԱՅԱԿ

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. (Մի քանի վայրկյան լուսամուտով նայում է երեխայի հետևից, ապա դանդաղորեն մոտենում է դաշնամուրին, նստում: Սկսում է նվագել նախ մի փոթորկալի եղանակ, ապա մի թախծալի ռոմանս):

ՀՄԱՅԱԿ. (Նվագումը սկսելուց բավական անցած գալիս է աջ կողմի առաջին դռներով գլխարկը ձեռին և աննկատելի նստում է մի անկյունում: Հագնված է այնպես, ինչպես առաջին արարվածում: Ռոմանսի տպավորությամբ տխրում է):

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. (Բավական ժամանակ չի նկատել Հմայակին: Երեսը պատահաբար դարձնելով, տեսնում է նրան): Ա՛հ, դուք այստե՛ղ եք: (Գլուխը երկու անգամ շարժում է ի նշան բարևի, առանց նվագումը ընդհատելու):

ՀՄԱՅԱԿ. Ես վերջացրի իմ գործը: Այժմ ձեր ամուսինը զբաղված է իր կառավարչի հետ: Շարունակեցե՛ք, տիկին, շարունակեցե՛ք, խնդրեմ: Անցյալ օրը ես պատիվ ունեցա ծանոթանալ և այցելել ձեր նախկին ուսուցչին: Այդ վառվռուն ծերունին առանց հիացման չի կարողանում խոսել ձեր մասին:

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. Իմ սեղանի առաջին զարդը նրա համակրելի լուսանկարն է:

ՀԱՄԱՅՈՒՆ. Իսկ ձեր լուսանկարը ես տեսա նրա դաշնամուրի վրա: Նա ասում էր հուզված ձայնով. «Պարո՛ն, նա աստվածային ձիթ ունի, զգացում, ճաշակ: Նա տաղանդ ունի և մեծ տաղանդ: Ափսո՛ս, որ այդ տաղանդը թառամում է իր շրջանից դուրս»: Այո՛, տիկին, այլ է ձեր շրջանը. այն արվեստի փշոտ ասպարեզն է, ընտիր հոգիների դրախտավայրը: Նվագեցե՛ք, նվագեցե՛ք. այդ թախծալի հնչյունները մարդու սրտից հառաչանքներ են կորզում: (Լսում է):

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. (Մի փոքր ևս լուռ նվագելով, դադարում է և ոտքի կանգնում): Դուք տխրեցի՞ք: Բարև: (Ձեռ է տալիս):

ՀԱՄԱՅՈՒՆ. (Ոտքի կանգնելով): Տիկի՛ն, ես ունիմ մի ընկեր, որի կյանքը անձայն, անարյուն ողբերգություն է: Երբ դուք նվագում էիք, իմ առջև կենդանի պատկերացավ այդ կյանքը: Երևակայեցեք, որ նրա դժբախտությունն ունեցել է երջանիկ նախերգանք, և այդ նախերգանքը երգվել է այն ռոմանսով, որ իսկույն նվագեցիք: Կկամենայի՞ք լսել այդ պատմությունը: Նա երկար չէ, այս րոպեին զգում եմ անհաղթելի պահանջ ձեզ պատմելու:

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. Նստեցե՛ք, խնդրեմ: (Նստում է՝ ցույց տալով իրենից ոչ հեռու մի աթոռ Հմայակին): Ես ձեզ լսում եմ:

ՀԱՄԱՅՈՒՆ. (Նստելով): Երեսուներեք տարեկան է իմ ընկերը աժմ, ամուսնացած, զավակների հայր, ընտանեկան կյանք կոչված հրեշի ստրուկ:

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. Տարօրինակ լեզու:

ՀԱՄԱՅՈՒՆ. Դա մի հոգի է, ստեղծված սիրելու փափագով և սիրվելու կրակոտ երագով, բայց ստրուկ: Չար ոգիները նրան ձերբակալել են և շղթայել: Ուղիղ տասներկու տարի սրանից առաջ նա ազատ էր, ինչպես լեռնային գեփյուռը և կարծում էր այդպես պիտի մնա մինչև մահ: Բայց նա հանդիպեց դեհին, որ ընդունել էր հրեշտակի կերպարանք, և հափշտակվեց: Դա մի զվարթ, կայտառ էակ էր, ընդունակ ոչ միայն մտածելու, այլև զգալու: Երգում էր, պարում էր, թռչկոտում: Եվ նվագում էր: Լավ էր նվագում, թե վատ — ընկերս չգիտեր, բայց զգացվում էր, որովհետև նրա հոգին ուներ միշտ զգացվելու պահանջ, ինչպես մանուկն ունի լալու պահանջ: Օրիորդը հետաքրքրվում էր բոլորով, ինչ որ գեղեցիկ է, ինչ որ բանաստեղծական է, ինչ որ զատում է մարդուն անասունից, ինչ որ մաքրում, բյուրեղացնում է նրա հոգին: (Հառաչում է): Ընկերս սիրահարվեց: Սիրո բոցավառ խոստովանությունն եղավ օրվա ճիշտ այն միջոցին, երբ օրիորդը նվագում էր ձեր նվագած ռոմանսը: Դուք ձանձրանո՞ւմ եք:

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. Շարունակեցե՛ք, ձեր պատմելու ձևը նույնքան հետաքրքրական է, որքան և կյուրքը:

ՀԱՄԱՅՈՒՆ. Օրիորդը չմերժեց, որովհետև իր առջև կանգնած էր մի ոչ տգեղ երիտասարդ, առողջ, կայտառ, որ խոստանում էր փայլուն ապագա... Նրանք ամուսնացան: Եվ այս եղավ իմ թշվառ ընկերոջ դժբախտության սկիզբը: Հագիվ մի տարի անցած՝ դեռ դեն ձգեց իր քողը և երևան եկավ իր իսկական պատկերով: Ընկերս նայեց և սարսափեց: Նրա աչքերն այլևս վարագուրված չէին առաջին սիրո վարդագույն մշուշով: Այդ ուրախ, վառվռուն, գեղեցիկով և գաղափարականով ոգևորվող էակը, հենց որ կին դարձավ, հենց որ հորից ստացավ օժիտը, հենց որ ճաշակեց ոսկու թունավոր ժանգը, ազատեց իր հոգին կապանքներից: Նա դարձավ այն, ինչ որ էապես:

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. Եվ ամուսինների մեջ սկսվեցին ընդհարումներ...

ՀԱՄԱՅՈՒՆ. Ա՛, ով չի կրել — չի կարող զգալ այն տվայտանքը, որ կոչվում է ընտանեկան կյանք, երբ ամուսինները օտար են միմյանց: Օտար իրանց մտքերով, ճաշակով, օտար հոգու պահանջներով, սրտի զգացումներով: Եվ խորտակվեցին թշվառ ընկերոջս

երազները: Նա, որ երևակայում էր պոեզիայով զարդարել առօրյա կյանքի տափակությունը, դատապարտվեց անտանելի պրոզայի: Այդ կնոջ համար գրքերը փոխարինվեցին հորից ստացած տոկոսաբեր թղթերով, գաղափարները՝ հաշվի տետրակներով, և նրա ճաշակը, թեթև թռիչքից հետո, գնաց թառ եղավ թանկագին գլխարկների վրա: Նա սկսեց արհամարհել բոլորը, բոլորը, ինչ որ կապ չունեն սնուտի պճրանքի, կուշտ որովայնի և հանգիստ քնի հետ: Բայց ամենից դառը, ամենից ողբալիս իմ ընկերոջ համար եղավ այն, որ նրա կնոջ դաշնամուրը փոշի պատեց...

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. Դաշնամուրը փոշի պատե՞ց... (Նայում է խորը Յմայակին):

ՅՄԱՅԱԿ. Այո, և այն մարդը, որ պաշտում էր երաժշտությունը իբրև երկրորդ աստված ճարտարապետությունից հետո, այլևս բախտ չունեցավ սքանչելի վալսը լսելու:

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. (Մեկուսի): Ճարտարապետությունից հետո՞: (Բարձր): Սպասեցե՞ք, ես, կարծեմ, ճանաչեցի ձեր ընկերոջը: (Կանգ է առնում ոտքի):

ՅՄԱՅԱԿ. (Վեր կենալով): Լսեցե՞ք, տիկին, ես դեռ չեմ վերջացրել: Նա գերի է, նա ստրուկ է, նրա ձեռներն ու ոտները շղթայված են այն անողոր շղթայով, որ մարդիկ անվանում են օրինական ամուսնություն: Նրա սրտից արյուն է կաթում, երբ ամեն անգամ նայում է փակ դաշնամուրին: Նա ասում է. «Լավ, ես համաձայն եմ կրելու այս տաժանակիր պատիժը, միայն թե լսեմ այդ հնչյունները»: Սակայն դեռ արտաքսել է նրանց: (Հառաչում է, կարճատև, լռում): Անցնում են տարիներ, անգույն, անկրակ գոյության տարիներ, որ տափակ գլուխներն անվանում են խաղաղ ընտանեկան կյանք և որ զգայուն մարդու համար գերեզման է: (Դարձյալ հառաչում է, լռում, ճակատը քորում): Մի օր հանկարծ, ո՛վ գիտե, գուցե նախախնամության կամքով, իմ ընկերը մի հեռավոր երկրում, մի անծանոթ շրջանում հանդիպում է մի ընտիր Էակի: Դա է լինում իսկական հրեշտակը, դա է լինում նրա երազների կատարյալ մարմնացումը, վասնզի այդ Էակի նյութական կյանքում պահպանված է լինում նրա հոգեկանը: Եվ ընկերոջս շղթան, որ մի ժամանակ պողպատից էր, փոխվում է փշերի:

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. (Շփոթվել է, հուզված): Կա՞նգ ամեք, մնացյալը գիտեմ արդեն:

ՅՄԱՅԱԿ. Ո՛չ, տիկին, դեռ չգիտեք Էականը: Լսեցե՞ք, ինչ է ասում այսօր թշվառը: Սա ասում է, որ հոգիները մենակ չեն գալիս այս աշխարհ, այլապես նրանց գոյությունը կլիներ հավիտենական մենակյաց բանտարկություն: Նա պնդում է, որ յուրաքանչյուր Էակ ունի իր ընկերը, զուգակիցը: Փույթ չէ, թող նրանք բաժանված լինեն իրարից տարածությամբ, ժամանակով, օրենքների դաժանությամբ և ավանդությունների բռնությամբ, նրանք անհանգիստ փնտրում են միմյանց: Եվ երբ մի օր հանդիպում են իրար ու այլևս ոչ ոք և ոչինչ չի կարող նրանց բաժանել... Նույնիսկ սուրբ համարված պարտականությունները...

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. (Հուզմունքից գունատվել է): Այդպե՞ս է արդյոք:

ՅՄԱՅԱԿ. (Ավյուռով, հափշտակված): Այդպես է, տիկին, այդպես պետք է լինի: Այս համոզմունքը հյուսված է իմ ընկերոջ... այժմյան տառապանքներից...

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. Իսկ եթե հոգիներից մեկը չունենա ուժ ոտնատակ անելու օրենքներն ու պարտականությունները, այն ժամանա՞կ:

ՅՄԱՅԱԿ. Այն ժամանակ մյուսը... մյուսը պետք է կործանվի... բայց ի՞նչ պատահեց ձեզ:

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. (Գունատվել է, նկատելով Վիրգիլին դռների մեջ, հենվել է աթոռներից մեկի կռակին): Ոչինչ, գլուխս պտտեց:

ՏԵՍԻՆ 11

ՆՈՒՅՆՔ և ՎԻՐԳԻՆԵ

ՎԻՐԳԻՆԵ. (Հանդարտ բաց է արել ձախ կողմի երկրորդ դռները և ներս մտել մի չարախինդ ժպիտ երեսին): Ա՛հ, ներեցեք, ես կարծում էի ոչ ոք չկա այստեղ: Ես կերթամ: (Ձևանում է թե ետ է գնում):

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. (Արագությամբ ժողովել է ուշքն և հպարտ նայում է Վիրգինեին):

ՀՄԱՅԱԿ. (Ցնցվել է, բայց և իսկույն իշխել իրան): Ցտեսությո՛ւն տիկին: (Ձեռ է տալիս Արմենուհուն: Վիրգինեին): Հարգանքներս: (Վիրգինեին գլուխ տալով, գնում է խորքի դռներով):

ՏԵՍԻՆ 12

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ և ՎԻՐԳԻՆԵ

ՎԻՐԳԻՆԵ. (Նայել է Հմայակի հետևից չարախինդ և նույն ժպիտը երեսին մոտենում է դաշնամուրին ու ձեռը քսում նրա կափարիչին: Բարձրաձայն ծիծաղում): Հա՛, հա՛, հա՛...

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. (Վրդովվելով): Ինչո՞ւ համար ես ծիծաղում:

ՎԻՐԳԻՆԵ. Ոչինչ, կարծում էի դաշնամուրդ փոշի է պատել:

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. (Համբերությունը կորցնելով): Լրտե՛ս, լրտե՛ս:

ՎԻՐԳԻՆԵ. Լավ, մի՛ կատաղիր, ների՛ր, ես գնում եմ: (Բարձր ծիծաղելով, գնում է ձախ կողմի առաջին դռներով):

ՏԵՍԻՆ 13

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ և ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. (Գալիս է խորքի դռներով): Դու մենա՞կ ես:

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. Ո՛չ, հայրիկ, ես միշտ շրջապատված եմ խնամակալներով: Հայրիկ, ինչո՞ւ համար ես Սամսոնին վիրավորել:

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. Նրա համար, Արմենուհի, որ քո ամուսինը լիրբ է, լիրբ...

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. (Վշտացած, դառը հանդիմանությամբ): Հայրի՛կ: (Նայում է հորը սուր հայացքով, վախեցած):

(Թեթև լռություն)

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. Այո՛, որդի, քո կասկածները ճիշտ են:

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. Ա՛հ: (Ընկճված ընկնում է բազկաթռչի վրա): Ո՛չ այդ, ոչ այդ: (Լռություն):

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. Մարդիկ մեր ժամանակում այդ համարում են սովորական բան, սիրելի: Էհ, մենք էլ համարենք, ինչո՞վ ենք պակաս ուրիշներից:

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. (Առանց հորը նայելու): Ո՞ւմ հետ, ո՞վ է նա:

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. Սատանան գիտե, քի՞չ կան:

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. Ես ճանաչո՞ւմ եմ նրան:

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. Աստված մի՛ արասցե, որ դու ծանոթ լինես այդպիսիների հետ.
Վարշավայից է, թե՛ Պետերբուրգից— չգիտեմ չինովնիկի կնիկ է:

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. (Մաքառել է իր դեմ: Ոտքի է կանգնում): Այդ անկարելի է, այդ անհնարին է: Մի քիչ առաջ նա գրեթե իր սերը բացատրեց ինձ: Սամսո՛ւնը, այն ժուժկալ մա՛րդը: Ո՛չ, հայրիկ, նա նախանձողներ շատ ունի, սուտ լուրեր են տարածում նրա մասին: Հայրի՛կ, չլինի՝ թե գրպարտում ես նրան:

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. Հարյուր անգամ ուրախ կլինեի գրպարտչի անուն կրել, քան այս լուրը քեզ հաղորդել: Ես էլ սկզբում չէի հավատում, ո՞ւմ չեն բամբասում: Բայց չեղավ: Փաստեր շատ ունիմ. հարցրու Ստեփանից, նա կհամոզի քեզ:

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. Ահա՛, թե ինչ են նշանակում նրա խոսքերը, «Զո հայրը դյուրահավան է, համոզիր նրան, որ փողոցային լուրերի վրա ուշադրություն չդարձնի»: Այժմ հասկանալի է: Հայրիկ, դու տեսե՛լ ես նրան:

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. Մի անգամ ցույց են տվել արտիստական կլուբում:

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. Երիտասա՞րդ է:

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. Մի՞թե կարելի է այժմյան կնոջ հասակը որոշել:

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. Գեղեցի՞կ է:

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. Մի՞թե կարելի է այժմյան կնոջ գեղեցկությունը որոշել:

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. (Բոլորովին տիրել է իրան): Շնորհակալ եմ, հայրի՛կ: Ավելի լավ էր դառն ճշմարտությունն իմանալ, քան կեղծ դրության մեջ մնալ: Շատ լավ, այժմ ես գիտեմ ինչպես պետք է վարվել նրա հետ:

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. Չմոռանաս, Արմենուհի՛, որ բացի քեզնից ոչ ոք չունիմ այս աշխարհում:

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. Ո՛չ, հայրիկ, ես ո՛չ թույլ եմ, ո՛չ հիմար: Հեռացիր այստեղից: Նա իսկույն գալու է: Ես չեմ ուզում քո ներկայությամբ հանդիպել նրան: Օո՛, այժմ նա ինձ կճանաչի: Ես իր երևակայած կանացից չեմ:

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. (Մի վայրկյան խորհում է, ապա վճռական մի շարժումն անելով հանգիստ քայլերով գնում է ձախ կողմի առաջին դռներով):

ՏԵՍԻՆ 14

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ, մենակ

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. (Մնալով մենակ, մի քանի վայրկյան մտածման մեջ է: Հետո նստում և սկսում է լաց լինել: Լացը փոխվում է հեկեկանքի: Այդ տևում է բավական ժամանակ: Ոտքի է կանգնում, աչքերը արագ-արագ սրբում է, ուշքը ժողովում այն պահին, երբ Սամսոնը ներս է մտնում):

ՏԵՍԻՆ 15

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ և ՍԱՄՍՈՆ

ՍԱՄՍՈՆ. (Գալիս է աջ կողմի երկրորդ դռներով): Վերջապես ազատվեցի գործերից: Այժմ կարող եմ քեզ համբուրել (Մոտենում է Արմենուհուն):

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. (Բարձր ձայնով): Մի՛ համարձակվիր մոտենալ ինձ: (Քայլերն ուղղում է դեպի աջ կողմի երկրորդ դռները):

ՍԱՄՍՈՆ. (Ապշում է): Այդ ի՞նչ է նշանակում:

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. (Դռների մոտից): Մի քանի թույլ սրանից առաջ այստեղ մեկն իր կյանքը կտար ինձ, եթե ես պահանջեի: Դուք չարժեք նրա զարշապարին անգամ: Բայց ես փափագում էի ձեզ միայն սիրել, ձեզ միայն բարձր տեսնել: Այժմ կանգ առեք, իմ սենյակի դռները փակ են ձեզ համար: (Գնում է աջ կողմի երկրորդ դռներով):

ՎԻՐԳԻՆԵ. (Ներս է մտել ձախ կողմի առաջին դռներով ու կանգնել է դռների առջև Արմենուհու խոսքերի միջոցին):

ՍԱՄՍՈՆ. (Մի քայլ անելով Արմենուհու հետևից, կանգ է առնում): Բայց բացատրիր...

ՎԻՐԳԻՆԵ. Ես կբացատրեմ:

Վարագույր

ԱՐԱՐՎԱԾ ԵՐՐՈՐԴ

Երկրորդ արարվածի տեսարանն անփոփոխ, միայն չկա ծաղիկների փունջը: Իրիկնադեմ է: Արեգակի ճառագայթները ոսկեգոծել են բեմի հետին մասը:

ՏԵՍԻՆ 1

ՄԵԼԱՆԻԱ, ԳԱՐԵԳԻՆ

ՄԵԼԱՆԻԱ. (Գարեգինի օգնությամբ դաշնամուրին շապիկ է հագնում): Մի քիչ էլ քո կողմը քաշիր: Այդպես, բավական է:

ԳԱՐԵԳԻՆ. Չհասկացա ինչո՞ւ համար եք այդպես վաղ ծածկում դաշնամուրը: Դեռ քաղաք գնալուն մի ամիս է մնում:

ՄԵԼԱՆԻԱ. Մեր գործը չէ, պառավը հրամայել է ծածկել, ծածկում ենք:

ԳԱՐԵԳԻՆ. (Սկսում է հանդարտ երգել, Մելանիային օգնելով հանդերձ): «Ես որս էի, դու որսորդ, նետդ դիպավ ջիգարիս»... Ա՛հ, գալիս են:

ՄԵԼԱՆԻԱ. (Նայելով լուսամուտից դեպի դուրս): Ճարտարապետն է իր կնոջ հետ:

ԳԱՐԵԳԻՆ. Օ՛հ, ես ատում եմ այդ կնոջը... Ժլատ է... անցյալները կեսգիշերին վազեցի, կառք գտա, ճանապարհ դրեցի, մի բան չբաշխեց: Բայց մարդը շատ լավ մարդ է: Է՛հ, վերջացավ: (Գնում է ձախ կողմի առաջին դռներով): «Ես որս էի, դու որսորդ»...

ՏԵՍԻԼ 2

ՀՄԱՅԱԿ, ՍԻՐԱՆՈՒՅՇ Ա ՄԵԼԱՆԻԱ

ՍԻՐԱՆՈՒՅՇ. (Գալիս է խորքի դռներով՝ Հմայակից առաջ: Հագած առաջվա համեմատ համեստ հագուստ: Հուզված է): Բարև, Մելանիա, տանն ո՞վ կա:

ՄԵԼԱՆԻԱ. Մեծ տիկինը:

ՀՄԱՅԱԿ. (Գալիս է խորքի դռներով Սիրանույշի հետ: Հագած է ուրիշ հագուստ, ժակետ, շատ բաց մանուշակագույն ժիլե: Ձեռքում բռնած է մի թղթե կապոց): Իսկ պարո՞նդ:

ՄԵԼԱՆԻԱ. Անտառ գնաց, երևի շուտով կգա:

ՀՄԱՅԱԿ. (Նստում է բազկաթոռի վրա, գլխարկն ու թուղթը դնելով մի կողմը): Ես կսպասեմ նրան:

ՍԻՐԱՆՈՒՅՇ. Ասացեք մեծ տիկնոջը, որ ես այստեղ եմ:

ՄԵԼԱՆԻԱ. Լա՛վ: (Գնում է ձախ կողմի առաջին դռներով):

ՏԵՍԻԼ 3

ՍԻՐԱՆՈՒՅՇ Ա ՀՄԱՅԱԿ

ՍԻՐԱՆՈՒՅՇ. (Հեզմաբար, սրտմտությամբ): Կարծեմ դու կարող էիր պարոն Սամսոնին սպասել իր սենյակում:

ՀՄԱՅԱԿ. (Ծխախոտ է վառում): Ինչո՞ւ ոչ այստեղ:

ՍԻՐԱՆՈՒՅՇ. (Նույն եղանակով): Որովհետև գործով ես եկել: (Գործով բառը շեշտում է առանձին հեզուությամբ):

ՀՄԱՅԱԿ. (Խոր հանդիմանական եղանակով): Սիրանո՛ւյշ:

ՍԻՐԱՆՈՒՅՇ. (Ավելի գրգռված): Աստված իմ, աստված իմ, ո՞վ կարող էր երևակայել:

ՀՄԱՅԱԿ. (Վրդովվելով): Եթե սկսում ես, ես կհեռանամ: (Վեր է կենում):

ՍԻՐԱՆՈՒՅՇ. Ավելի լավ կանես, որ իսկի ոտ չդնես այս տունը:

ՀՄԱՅԱԿ. Չափը մի՛ անցնիր, խնդրում եմ: Մենք օտար տան մեջ ենք:

ՍԻՐԱՆՈՒՅՇ. Հիմա քեզ համար օտար չէ այս տունը: Տե՛ր աստված, ես էլ ասում եմ, ինչո՞ւ համար է ամեն օր վազում այստեղ: Դուք է գալիս, որ այդ արկածախնդիր կինը դրան խելքից հանել է:

ՀՄԱՅԱԿ. Գիտե՞ս, դու կարող ես ինձ վիրավորել որքան կամենաս, բայց նրան հանգիստ թող:

ՍԻՐԱՆՈՒՅՇ. Ա՛հ, դու դեռ համարձակվում ես պաշտպանել նրան: Չե՞ս ամաչում:

ՀՄԱՅԱԿ. Մինչև այսօր ես դեռ իմ զգացումների և մտքերի համար չեմ ամաչել, հույս ունեմ այսուհետև էլ չամաչել:

ՍԻՐԱՆՈՒՅՇ. (Ծաղրով): Իհարկե, ձեզ նմանների զգացումներն ու մտքերն անարատ են: Բավական է. ճանաչում եմ, իդեալ փնտրողներիդ: Դուք միշտ սկսում եք երկնքում և վերջացնում երկրում: Մի քանի վայրկյան ճանճի պես թռչում եք օդում, հետո նստում... աղբի վրա: (Վեր է կենամ և սկսում է անցուդարձ անել):

ՀՄԱՅԱԿ. (Կանգ է առել և նայել Սիրանույշին: Ցնցվում է նրա վերջին խոսքերից): Ահ, ի՞նչ լեզու, ի՞նչ համեմատություն: Ես անկարող եմ վիճել այդ եղանակով:

ՍԻՐԱՆՈՒՅՇ. (Շարունակում է, ուշադրություն չդարձնելով հմայակի խոսքերի վրա): Եվ ինչպե՞ս է հափշտակված, ինչպե՞ս, աստված իմ: Գիշերներն էլ երազում նրա հետ է խոսում: Երբե՛ք, երբեք ինձանով այդպես հափշտակված չի եղել:

ՀՄԱՅԱԿ. Չրպարտում ես քեզ, Սիրանույշ, զրպարտում ես: Կար ժամանակ, որ քեզ, միմիայն քեզ էի երազում: Ես որոնում էի քո սերը, ինչպես մի ծարավ ճամփորդ ջուր է որոնում ամայի անապատում: Քանի-քանի անգամ աշխատանքից հոգնած, տուն վերադառնալիս երևակայել եմ հանդիպել մի ուրախ թռչուն, որ անհոգ բազմեր ուսերիս վրա, շոյեր իր թևերով իմ հոգնած ճակատը և մոռացնել տար կյանքի սպանիչ ծանծրույթը:

ՍԻՐԱՆՈՒՅՇ. (Հեզևաբար): Մի՞թե:

ՀՄԱՅԱԿ. Եվ ի՞նչ եմ տեսել փոխարենը: Ունքերը կիտած, շրթունքները սեղմած մի դեմք, խորասուզված իր մանր-մուր հաշիվների մեջ: Ինձ տեսնելով, առանց տեղիցը շարժվելու, հայտնել ես քո ուրախությունը, որ այսինչ ակցիաներում վաստակել ես այսքան, այնինչ տոկոսաբեր թղթի արժեքը բարձրացել է: Դու եղել ես քո հոր կատարելատիպը, հրճվել ես քո վաստակով, ուրիշների կորստով: Դու եղել ես ամեն ինչ, բացի այն, ինչ որ իմ հոգին է փափագել: Քո արդուզարդ ավելի է հետաքրքրել քեզ, քան իմ ներքին աշխարհը: Մի շքեղ գլխարկով ավելի ես գրավվել, քան իմ զգացումների ամբողջ թափով: Եվ դու համարվել ես խելոք կին, օրինակելի ամուսին, և ամենքը նախանձել են ինձ: Մինչդեռ ես չեմ իմացել զուլիս ուր թաքցնեմ զայրույթից, ծանծրույթից և... ամոթից: (Անցնում է բեմի խորքը):

ՍԻՐԱՆՈՒՅՇ. Լռիր, լռիր, դու ցնորվել ես, դու ինքդ չգիտես ինչ ես ասում, բայց սպասիր, ես քեզ հետ տանը կնստեմ հաշվի: Այստեղ ամիթ է, դու խայտառակում ես ինձ և քեզ...

ՏԵՍԻՆ 4

ՆՈՒՅՆՔ և ԵՂԻՍԱԲԵԹ

ԵՂԻՍԱԲԵԹ. (Գալիս է ձախ կողմի առաջին դռներով: Հագնված է դարձյալ նույն տեսակ): Ծառաների համար ամսական թեյ ու շաքար էի կշռում, ինչ անեմ, ամբողջ տունն ինձ վրա է: (Սիրանույշին բարևում է սիրալիր, հմայակին տեսնելով, աչքունքը թթվեցնում է: Հագիվ գլխի թեթև շարժումով պատասխանում է նրա բարևին): Որդիս գնաց իր սենյակը:

ՀՄԱՅԱԿ. Շնորհակալ եմ: (Վերցնելով գլխարկն Ու թերթերը, գնում է աջ կողմի առաջին դռներով):

ՏԵՍԻՆ 5

ԵՂԻՍԱԲԵԹ և ՍԻՐԱՆՈՒՅՇ

ԵՂԻՍԱԲԵԹ. (Նայել է հմայակի հետևից չար հայացքով): Հենց առաջին օրից աչքիս դուր չեկավ այդ մարդը, ինչ մեղքս թաքցնեմ:

ՍԻՐԱՆՈՒՅՇ. Ա՛հ, չգիտեմ ինչ պիտի լինի վերջը, բայց նա օրեցօր խելքը կորցնում է:

ԵՂԻՍԱԲԵԹ. Ես իմ տան հոգսն արդեն տեսել եմ: (Ցույց տալով դաշնամուրը): Այնտեղ մոխի արեք:

ՍԻՐԱՆՈՒՅՇ. (Նայում է դաշնամուրին): Ամ, հասկանում եմ:

ԵՂԻՍԱԲԵԹ. (Ինքնագոհ): Այո, չար օձը հենց նրա մեջ է նստած, ես հրամայեցի կապել նրա բերանը: Օժ, Վիրգինեն աչքաբաց կին է. հենց առաջին օրը նա նախազգաց և ասաց. «Մայրի՛կ, լավ հետևիր նրանց»: Լավ է, որ ժամանակին իմացանք: Բան ունի՞ք ասելու ինձ:

ՍԻՐԱՆՈՒՅՇ. Հենց դրա համար եմ եկել, պետք է փորձանքի առաջն առնել:

ԵՂԻՍԱԲԵԹ. Հեռացրեք ձեր մարդուն այստեղից, պրծավ-գնաց:

ՍԻՐԱՆՈՒՅՇ. Բայց նա չի ուզում հեռանալ: Նա ասում է. «Ես փախչելու պատճառ չունիմ»:

ԵՂԻՍԱԲԵԹ. Ունի, թե չունի, բայց նրա ոտքը այսօրվանից պիտի կտրվի իմ տնից:

ՍԻՐԱՆՈՒՅՇ. Դրսում կհանդիպեն միմյանց:

ԵՂԻՍԱԲԵԹ. Աշխատեցեք, որ չհանդիպեն:

ՍԻՐԱՆՈՒՅՇ. Դուք պիտի աշխատեք, մայրիկ, որովհետև ձերը կին է, իմը տղամարդ:

ԵՂԻՍԱԲԵԹ. Ձեր ամուսինն է ձեր ձեռքից գնում և ոչ իմը:

ՍԻՐԱՆՈՒՅՇ. Իմ ամուսնուն ճանապարհից շեղողը ձեր հարսն է:

ԵՂԻՍԱԲԵԹ. Մինչև ձեր մարդու գալը իմ հարսը հանգիստ էր իր համար:

ՍԻՐԱՆՈՒՅՇ. Իմ մարդն էլ հանգիստ էր մինչև ձեր հարսին տեսնելը:

ԵՂԻՍԱԲԵԹ. Մի տղամարդ, որ իրան կարող է պահել, ոչ մի կին չի կարող նրան խելքից հանել:

ՍԻՐԱՆՈՒՅՇ. Մի կնիկ, որ իր պատիվը ճանաչի, ոչ մի տղամարդ չի կարող նրան մոլորեցնել:

ԵՂԻՍԱԲԵԹ. (Անհամբեր): Ուրեմն ի՞նչ եք ուզում ինձանից: Ես ինչ որ կարող եմ, անում եմ:

ՍԻՐԱՆՈՒՅՇ. Լռե՛նք, ես լսեցի նրա հոր ձայնը:

ԵՂԻՍԱԲԵԹ. (Նայելով լուսամուտով դուրս): Այո՛, նա է, գալիս է փեսայիս հետ: Միշտ միասին են, խոսում են, քչփչում, չգիտեմ նրանց մեջ ինչ կա: Գնա՛նք իմ սենյակը: Պատիվը մերն է, պետք է պաշտպանենք միմյանց: (Վեր է կենամ և դիմում է դեպի ձախ կողմի երկրորդ դռները):

ՍԻՐԱՆՈՒՅՇ. Այո՛, պետք է պաշտպանեք ինձ, մայրիկ: (Հետևում է Եղիսաբեթին):

ՏԵՍԻԼ 6

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ և ՍՏԵՓԱՆ

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. (Գալիս է խորքի դռներով: Նկատելի ընկճված է): Հապա այս բոլորից հետո ինչպե՞ս չասել. «Ամո՛թ քեզ, հասարակություն, որ այդպիսիներին հարգում ես, պատվում, ազնիվ մարդ հռչակում»:

ՍՏԵՓԱՆ. (Գալիս է խորքի դռներով Կոստանդինի հետ): Ես կկամենայի իմանալ՝ ի՞նչ շահեցիք արդյոք, խորտակելով ձեր աղջկա իյուզիան իր մարդու առաքինության մասին:

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. Ես թունավոր ժահրը դուրս քաշեցի իմ աղջկա կյանքից, բժշկվելն իր կամքից է կախված այժմ: Օո՛, հանգիստ կացեք: Նա ինձանից շնորհակալ է:

ՏԵՍԻԼ 7

ՆՈՒՅՆՔ, ՍԱՄՍՈՆ և ՀՄԱՅԱԿ

ՍԱՄՍՈՆ. (Գալիս է աջ կողմի առաջին դռներով): Այսօր, դժբախտաբար, չեմ կարող ձեր նախահաշվով զբաղվել:

ՀՄԱՅԱԿ. (Գալիս է աջ կողմի առաջին դռներով Սամսոնի հետ, թղթի փաթեթը ձեռքին): Փոյթ չէ, վաղը կպարգենք: (Ձեռ է տալիս Կոստանդինին և Ստեփանին):

ՍԱՄՍՈՆ. (Բավական սառը): Չգիտեմ, կարո՞ղ եմ արդյոք վաղը կամ մյուս օրն էլ պարապել:

ՀՄԱՅԱԿ. (Նայում է Սամսոնին զարմացած: Չգալով նրա տրամադրությունը, շրթունքները սեղմում է իր վրդովմունքը զսպելու համար): Լավ, ինչպես կամենաք: Մնացե՞ք բարև: (Առանց ձեռ տալու, գլուխ է տալիս և դնում խորքի դռներով):

ՏԵՍԻՆ 8

ՆՈՒՅՆՔ, առանց ՀՄԱՅԱԿԻ

ՍԱՄՍՈՆ. (Մի նշանակալից հայացք է ձգում Կոստանդինի վրա): Ստեփան, ես քեզ հետ առանձին խոսելիք ունիմ:

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. (Հեռվից դիտել է տեսարանը, հանդարտ հեռանում է ձախ կողմի առաջին դռներով):

ՏԵՍԻՆ 9

ՍԱՄՍՈՆ և ՍՏԵՓԱՆ

ՍԱՄՍՈՆ. Ա՛հ, փառք աստծո, ազատվեցի: (Նստում է հառաչելով): Գլուխս տրաքում է:

ՍՏԵՓԱՆ. (Հեռվից դիտել է նախընթաց տեսարանը): Այդ ի՞նչ արիր, մի՞թե կարելի է այդպես վարվել Հմայակի հետ: Դու գրեթե վնդեցիր նրան քո տնից:

ՍԱՄՍՈՆ. Ո՞վ է այդ քո Հմայակը:

ՍՏԵՓԱՆ. Ով էլ լինի, համենայն դեպս այն մարդկանցից չէ, որոնց սովոր ես քո աղայական բարձրությունից նայել:

ՍԱՄՍՈՆ. Չլինի թե ուզում ես, որ ես քեզ դեռ շնորհակալություն էլ հայտնեմ նրան իմ տունը մտցնելու համար: (Վեր է կենում):

ՍՏԵՓԱՆ. Ես քու տունը մտցրել եմ մի մարդ, որ հարյուր անգամ ավելի ազնիվ ու մաքուր է, քան թե դու և ես միասին վերցրած:

ՍԱՄՍՈՆ. Համոզմունքո՞վ ես ասում այդ:

ՍՏԵՓԱՆ. (Հանդիմանորեն): Սամսո՛ն, միլիոնների գործեր ես վարում, հարյուրավոր մարդկանց հետ հարաբերություն ունիս առանց մեկի հետ խորհրդակցելու, իսկ քո ընտանեկան կյանքում խաղալիք ես երկու կանանց ձեռքում: Ամոթ է, ամոթ է: (Անց ու դարձ է անում):

ՍԱՄՍՈՆ. Մեկն այդ կանանցից իմ մայրն է, մյուսն՝ իմ քույրը: Երկուսն էլ իմ պատվին նախանձախնդիր են:

ՍՏԵՓԱՆ. Մեկը նրանցից հին նախապաշարումներով մի պառավ է, մյուսը՝ կասկածամիտ, մանրակրկիտ և նախանձոտ: Այսօր ես խոշոր ընդհարում ունեցա

Վիրգիլների հետ: Չեմ հերքում, Արմենուհին և Հմայակը համակրում են միմյանց, բայց ահա բոլորը, ինչ որ կա: Խելքի եկ, Սամսոն, քո կինն այն կանանցից չէ, որոնք մեկի հացն ուտում են, մյուսին՝ շոյում: Խոսք չունիմ, Արմենուհին մի օր կարող է սիրել մի ուրիշին, բայց այդ դեպքում նա ճշմարտությունը չի թաքցնիլ քեզանից:

ՍԱՄՍՈՆ. (Խորհել է): Այո՛, ունիս իրավունք: Արմենուհին կեղծել և խաբել չգիտե: Բայց ի՞նչ անեմ այստեղ (զարկելով սրտին) այժմ մի հնոց է վառվել: Ամո՞թ է ասել, Ստեփան, ես տանջվում եմ: (Նորից նստում է և ճակատը սեղմում է ձեռքով):

ՍՏԵՓԱՆ. (Կանգ է առնում հեգնական ծիծաղով): Մի՞թե, այդպես շո՛ւտ. զարմանալի է, հա՛, հա՛, հա՛:

ՍԱՄՍՈՆ. Դու ծիծաղում ես. դու սիրտ չունիս:

ՍՏԵՓԱՆ. Այո՛: Այդ ո՞ր ժամանակից է, որ սկսել ես սիրտը գնահատել մարդկանց մեջ, ո՛վ դու ուղեղի գերի և հաշիվների ստրուկ: Բավական է, ես չեմ ծիծաղում, այլ ներքուստ արտասվում եմ քո մասին: Թշվա՛ռ, տեղը եկել է, կասեմ ճշմարտությունը: Դու երբեք արժանի չես եղել Արմենուհուն, իսկ այժմ — նամանավանդ:

ՍԱՄՍՈՆ. (Թույլ): Ինչո՞ւ:

ՍՏԵՓԱՆ. Որովհետև դու և նա երկու հակառակ խառնվածքներ եք: Որովհետև նա, իբրև երագող հոգի, կյանքից կյանք է պահանջում: Իսկ դու ամեն ինչ դարձրել ես չոր ու ցամաք պրոզա: Փող, փող, փող, ահա քո ալֆան և օմեգան: Խեղճ մարդ, դու կանգնած էիր մի սքանչելի արձանի պատվանդանի մոտ և, որովհետև շատ էիր մոտ, չէիր տեսնում նրա աննման գեղեցկությունը: Եվ այժմ, երբ նա քեզանից հեռացել է, ով գիտե, գուցե առմիշտ, այժմ հիանում ես նրանով, կարոտում և տանջվում: Իսկ նա քեզ ատում է: Եվ ունի իրավունք, դու ոչ միայն չգնահատեցիր նրան, այլև (ձայնը ցածրացնելով) ցեխ շալտեցիր նրա վրա: (Զայլում է):

ՍԱՄՍՈՆ. Ես միշտ նրան սիրել եմ իմ սրտի խորքում:

ՍՏԵՓԱՆ. Լավ ապացուցեցիր քո սերը, մի իսկական աղամանդ փոխարինելով վաճառքի դուրս բերված կեղծ քարով:

ՍԱՄՍՈՆ. Մոլորվում եմ ամենքը, մոլորվեցի և ես:

ՍՏԵՓԱՆ. Կրի՛ր, ուրեմն, քո արժանի պատիժը: Ո՛ւմ դեմ ես բողոքում: Դու կարծում էիր Արմենուհին մեկն է այն ողորմելիներից, որոնք մի փոր հացի համար տանում են իրանց մարդկանց բոլոր վիրավորանքները, բոլոր ստորությունները: Դու մեծ հույս ունեիր քո հարստության և նրա երախտագիտության վրա: Բայց չեղավ, սխալվեցիր: Ա՛հ, որքան ուրախ եմ, որ, վերջապես, գտնվեց մեկը, որ ընդունակ է կռվելու: Կա՛ց, դու դեռ կտեսնես, նա ինչպես կպատժի քեզ:

ՍԱՄՍՈՆ. (Ոտքի է կանգնում արագությամբ): Բավական է, լռի՛ր, առանց քո հանդիմանության ել գգում եմ ամեն ինչ: Աստված իմ, որքան անտարբեր է նա դեպի ինձ և որքան փոխվել է: Ես նրան չեմ ճանաչում:

ՍՏԵՓԱՆ. Նա միայն քո աչքումն է փոխվել, նա միևնույն Արմենուհին է:

ՍԱՄՍՈՆ. Լսի՛ր, երկու ժամ սրանից առաջ լուսամուտիցս նրան տեսնելով պարտեզում մենակ, տխուր, չկարողացա համբերել: Ինքնասիրությունս զսպելով, դուրս եկա: Ուզում էի մի անգամ ել փորձել հետը խոսելու: Բայց, ի՛նձ տեսնելով, նա հանդարտ քայլերով

դուրս եկավ պարտիզից, իջավ ձորը: Ես ևս իջա, առաջին անգամ: Նա անցավ գետակով: Ես ևս անցա: Եվ սկսեց բարձրանալ քարքարոտ ուղիով, թփերը ճեղքելով, դեպի ժայռը, ես մի փոքր հետևեցի նրան և կանգ առա:

ՍՏԵՓԱՆ. Իհարկե, չկարողացար ավելի հետևել նրան:

ՍԱՄՍՈՆ. Ա՛հ, նա զարմանալի ոտիկներ ունի, մինչև այսօր ուշադրություն չէի դարձրել: Սուր քարերի վրայով քայլում էր, ինչպես վայրենի այծ: Բարձրանում էր, շարունակ բարձրանում: Երբ հասավ ծայրը, նստավ և իր հպարտ հայացքը ձգեց դեպի հեռավոր լեռները:

ՍՏԵՓԱՆ. Եվ այդ պահին նա նման էր մի հպարտ արծվի, իսկ դու մի ապիկար որսորդի:

ՍԱՄՍՈՆ. Ես մնացի ներքևում: Ինձ տիրեց մի ամոթալի երկյուղ, ոտներս չհնազանդվեցին ինձ, երբ կամեցա բարձրանալ:

ՍՏԵՓԱՆ. Եվ բավականացար ժայռի ստորոտից դիտելով նրան անմերձանալի բարձունքի վրա: Ահա քո և նրա մեջ եղած տարբերությունը, դու երբեք չես կարողացել բարձրանալ մինչև նա:

ՍԱՄՍՈՆ. (հանկարծ լուսամուտից նկատել է Արմենուհուն): Ահա, նա գալիս է: Մնացի՛ր այստեղ, Ստեփան, եթե ինձ մենակ տեսնի, ներս չի մտնի՛լ: Օգնի՛ր ինձ նրա հետ հաշտվելու:

ՏԵՍԻՆ 10

ՆՈՒՅՆՔ, ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ, հետո ԿՈՍԱՆԴԻՆ

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. (Գալիս է խորքի դռներով. հագնված է այնպես, ինչպես առաջին արարվածում: Ձեռնափայտը թողնում է պատշգամբի վրա: Ներս է մտնում հոգնած. ուսերի շալը ձգում է աթոռի վրա): Ա՛հ հոգնեցի: (Նստում է. Սամսոնին չի նկատել):

ՍՏԵՓԱՆ. Առաջին անգամն եմ լսում ձեզանից հոգնեցի բառը:

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. (Ժպտալով): Երևի պառավել եմ: (Սամսոնին տեսնելով, արագ ոտքի է կանգնում և դիմում է դեպի աջ կողմի երկրորդ դռները: Նկատում է դաշնամուրը ծածկված և թեթև ճչում): Ա՛հ: (Կանգ է առնում):

ՍՏԵՓԱՆ. (Վախեցած մոտենալով): Ի՞նչ պատահեց:

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. Տեսե՛ք, ի՞նչ են արել, բժիշկ:

ԿՈՍԱՆԴԻՆ. (Երևում է ձախ կողմի առաջին դռների միջև):

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. Հայրի՛կ, նայիր, նրանք ուզում են ինձանից խլել իմ մխիթարությունը: Ո՞ւմն է այդ դաշնամուրը:

ԿՈՍԱՆԴԻՆ. Զոնը: Հանգուցյալ մորդ նվերն է:

ՍԱՄՍՈՆ. (Կանգնած է դեպի ձախ և ակնածությամբ դիտում է տեսարանը): Ճիշտ է:

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. (Ուշադրություն չդարձնելով Սամսոնի կողմը): Ուրեմն ի՞նչ իրավունքով են ինձ զրկում նրանից: Հայրիկ, դու գիտես, որ ես առանց նվազելու մի օր անգամ չեմ կարող ապրել, իսկ նրանք ծածկել են դաշնամուրը, որպեսզի ես չնվազեմ: Բայց այդ ես թույլ չեմ տալ: Ո՛չ: (Արագ քայլերով մոտենում է ձախ կողմի առաջին դռներին): Մելանիա: (Ավելի բարձր): Մելանիա:

ՏԵՍԻՆ 11

ՆՈՒՅՆՔ, ՄԵԼԱՆԻԱ, ԿԵՆՈՒ ԵՂԻՍԱԲԵԹ և ՎԻՐԳԻՆԵ

ՄԵԼԱՆԻԱ. (Շուտով գալիս է ձախ կողմի առաջին դռներով): Այստեղ եմ, տիկին:

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. Ո՞վ է ծածկել դաշնամուրը:

ՄԵԼԱՆԻԱ. Ես ու Գարեգինը:

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. Ո՞ւմ հրամանով:

ՄԵԼԱՆԻԱ. Մեծ տիկնոջ:

ԵՂԻՍԱԲԵԹ. (Երևում է ձախ կողմի երկրորդ դռների միջև):

ՎԻՐԳԻՆԵ. (Երևում է մոր կողքին, դուրս գալով ձախ կողմի առաջին դռներով):

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. Ո՞ւր են իմ նոտաները:

ՄԵԼԱՆԻԱ. Մեծ տիկնոջ սենյակում:

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. Գնացե՛ք, բերե՛ք, դաշնամուրը բա՛ց արեք:

ՄԵԼԱՆԻԱ. (Քայլերն ուղղում է դեպի ձախ կողմի երկրորդ դռները, բայց Եղիսաբեթին տեսնելով, կանգ է առնում):

ԵՂԻՍԱԲԵԹ. Խայտառակվեցինք օտարների մոտ: (Վիրգինեին): Այն կինն իմ սենյակումն է: Գնա, նրան ճանապարհ դիր մյուս դռներով, որ դրա ձայնը չլսի:

ՎԻՐԳԻՆԵ. (Շտապով գնում է ձախ կողմի երկրորդ դռներով և քիչ անցած ետ է գալիս):

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. (Մելանիային): Բա՛ց արեք, ասում եմ, դաշնամուրը:

ԵՂԻՍԱԲԵԹ. Թող մարդդ հրամայի, բաց կանենք: (Մելանիային): Կորի՛ր, այստեղից:

ՄԵԼԱՆԻԱ. (Շտապով գնում է ձախ կողմի առաջին դռներով):

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. Շատ լավ, թող այդպես լինի: Ես ձեզանից դեռ ավելին եմ սպասում:

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. Հանգստացի՛ր, զավակս, դաշնամուրն ի՞նչ է, որ նրա համար արյունդ պղտորում ես:

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. Ա՛հ, դաշնամուրը չէ գլխավորը, հայրիկ, այլ դրանց նպատակը: (Եղիսաբեթին): Բարբարոսներ, ես տարել եմ ձեր բոլոր հալածանքները, բայց այդ մեկը տանել չեմ կարող: Վախից չէ, որ լռել եմ միևնույն ախօթ, այլ ամոթից: Դուք թունավորել եք իմ կյանքի յուրաքանչյուր վայրկյանը ձեր անտեղի կասկածներով, դուք հետևել եք իմ ամեն մի քայլին: Եվ ի՞նչ է եղել ձեր նպատակը: Կոտորել իմ կամքը, դարձնել ինձ ստրուկ տնտեսական չնչին պարտականություններին և ձեր հնամաշ ավանդություններին:

ԵՂԻՍԱԲԵԹ. Ինչե՛ր է ասում, աստված իմ, ինչե՛ր է ասում:

ՍԱՄՍՈՆ. Թող ասի, մայրիկ, թող ասի:

ՎԻՐԳԻՆԵ. Հարբած է կամ խելագարվել է:

ՍՏԵՓԱՆ. (Վրդովված, Վիրգինեին): Դու մի՛ խառնվիր, ի սեր աստծո:

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. Խելագարվե՛լ, Ո՛վ չէր խելագարվի ձեր երկուսի ձեռքում: Մայր ու աղջիկ՝ դուք աշխատել եք ամեն իրավունք բանեցնել իմ վրա: Մանկությունից սովոր ազատ մտածելու, ազատ զգալու, այս տունը մտնելու օրից զգացել եմ ստրկության գարշելի լուծը: Եվ որքան ծանր է եղել այդ լուծը, այնքան ավելի եմ ատել ձեզ: (Վիրգինեին): Ինչ վերաբերում է ձեզ, զգվելով զգվում եմ ձեզնից... օ՛ձ:

ՎԻՐԳԻՆԵ. Մայրիկ, լսեցի՞ր: Լսեցի՞ր, եղբայր: Ինչո՞ւ ես լռում, ինչո՞ւ չես խոսում: Զո մոր ու քրոջ պատիվը գին չունի՞ քեզ համար: Ա՛հ, ես կտրաքեմ:

ՍԱՄՍՈՆ. Ստեփան, հեռացրու նրան այստեղից:

ՍՏԵՓԱՆ. (Բռնելով Վիրգինեի թևից): Գնանք, գնանք, ասում եմ, դու կրակի վրա յուզ ես ածում: (Գրեթե ուժով տանում է Վիրգինեին ծախ կողմի առաջին դռներով և ետ է գալիս):

ՏԵՍԻԼ 12

ՆՈՒՅՆԶ, առանց ՎԻՐԳԻՆԵԻ

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. Չգիտեմ, ո՞ր բարոյական օրենքով է մեկն իշխում մյուսի վրա: Ա՛հ, գիշեր-ցերեկ իմ ականջներին հնչել է մի չոր, անախորժ ձայն. «Դու կին ես, ուրեմն ստրուկ ես, որովհետև ես էլ ժամանակին ստրուկ եմ եղել: Ինչպես ինձ հետ են վարվեք նույնպես և ես պիտի վարվեմ քեզ հետ: Խեղդիր քո մեջ քո կամքը և լսիր ինձ, քո ամուսնուն, նրա ազգականներին: Վարիր բուսական կյանք, կեր, խմիր, պճնվիր, ծախսիր — այս բոլորը թույլ ենք տալիս, բայց ազատ մի զգար քեզ, այդ արգելված է: Դու քո ամուսնու ընկերը չես, հավասարը, այլ նրա հյուրին, նրա ազատ թոպենների գվարճալիքը: Վերջապես դու պետք է փառաբանես քո ճակատագիրը, որ քեզ զցել է մի հարուստ տուն...»:

ԵՂԻՍԱԲԵԹ. (Սամսոնին): Ինչո՞ւ չես ասում, որ քաղցածությունից ենք ազատել նրան, պատռնոված կոշիկներից ենք դուրս բերել:

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. (Բարկությունից դողալով): Սո՛ւտ է, սո՛ւտ է, մենք երբեք քաղցած չենք եղել: Օ՛հ, ինչո՞ւ դու տղամարդ չես, պառավ, օ՛հ...

ՍՏԵՓԱՆ. (Բռնելով Կոստանդինի թևը): Չսպեցե՛ք ձեզ:

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. Ի՞նչ պիտի անեի: Ես կռվելու համար չեի եկել այս տունը, այլ ապրելու: Պատերը կապստամբեին, եթե ես թշնամություն զգեի որդու և մոր մեջ: Ճարահատյալ սկսեցի հարմարվել իմ վիճակին, ինչպես մի որսված թռչուն, որ ընտելանում է իր վանդակին: Բայց թռչունն իր վանդակում իսկ պահպանում է երգելու, թռչկոտելու իրավունքը, մինչդեռ ինձնից այդ էլ են խլում: (Լալիս է հանդարտ):

ԵՂԻՍԱԲԵԹ. Ասացի՞ր բոլորը, վերջացրի՞ր: (Կոստանդինին): Դե՛հ, տարեք նրան այստեղից, երբ ուշքի կգա, ես կխոսեմ նրա հետ: Ամո՛թ, ամոթ ձեզ նման հորը:

ՍԱՄՍՈՆ. (Սրտմտությամբ): Մայրի՛կ... Ես խնդրում եմ, գնա՛ քո սենյակը:

ԵՂԻՍԱԲԵԹ. Կգնամ, ես չեմ կարող այս անպատվությունը տեսնել... Անզգա՛մ: (Գնում է դեպի ձախ կողմի երկրորդ դռները, լսելով Վիրգինեի ձայնը կանգ է առնում):

ՏԵՍԻԼ 13

ՆՈՒՅՆՔ և ՎԻՐԳԻՆԵ

ՎԻՐԳԻՆԵ. (Գալիս է ձախ կողմի առաջին դռներով: Վերարկու և գլխարկ հագած, ձեռքին հովանոց և մի քսակ): Մայրիկ, մնաս բարո՛վ:

ՍՏԵՓԱՆ. Ո՞ր ես գնում:

ՎԻՐԳԻՆԵ. (Արագ-արագ ձեռնոցները հագնելով): Քաղաք, իմ տունը: Խայտառակվեցի, հերիք է: (Սամսոնին): Եղբայր, ներողություն, ինչպես երևում է այդ բոլորի պատճառը ես եմ: Ես չպիտի պաշտպանեի իմ հոր տան պատիվը: Մնաս բարո՛վ:

ՍԱՄՍՈՆ. (Գրգռված): Վիրգինե՛, խելոք կաց:

ՎԻՐԳԻՆԵ. Լավ. մի՛ կատաղիր, գիտեմ, որ քույրը եղբոր համար մի մեծ բան չէ: Գնում եմ:

ՍՏԵՓԱՆ. Վիրգինե՛, մինչև անգամ իմ համբերությունն էլ չափ ունի: Վերցրու գլխարկդ, հանի՛ր վերարկուդ: Մենք քաղաք կերթանք միասին:

ԵՂԻՍԱԲԵԹ. (Բռնելով Վիրգինեի թևը): Արի, աղջիկս, գնանք իմ սենյակը: Զիչ էլ համբերեք, տեսնենք ինչ է լինում: (Տանում է Վիրգինեին իր սենյակը ձախ կողմի երկրորդ դռներով):

ՍՏԵՓԱՆ. (Կոստանդինին): Մենք էլ հեռանանք այստեղից: Մենք ավելորդ ենք ամուսինների մեջ:

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. (Աչքերը սրբել է, ուշքը ժողովել, անտարբեր դեպի կատարվող տեսարանը, աչքերը հառել է հատակի մի կետին): Գնա՛, հայրիկ:

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. (Մի ծուռ հայացք ձգելով Սամսոնի վրա, թույլ է տալիս, որ Ստեփանն իրան տանի ձախ կողմի առաջին դռներով):

ՏԵՍԻԼ 14

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ Ա ՍԱՄՍՈՆ

(Մի քանի վայրկյան լռություն)

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. (Չի գգում Սամսոնի ներկայությունը):

ՍԱՄՍՈՆ. Ես լռեցի մինչև վերջ: (Մոտենում է դաշնամուրին և բաց է անում): Ահա՛ քո բոլոր ասածների՝ պատասխանը: Սրանով ես վիրավորում եմ իմ մորն ու քոջը: Ես թույլ եմ տալիս մինչև անգամ, որ այդ մարդը շարունակի այցելել իմ տունը: Բավական է:

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. (Վեր է կենում և քայլերն ուղղում է դեպի աջ կողմի երկրորդ դռները):

ՍԱՄՍՈՆ. Սպասի՛ր, դու ոչինչ չե՛ս ասում: Դաշնամուրը բաց է:

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. Այլևս ինձ համար միևնույնն է:

ՍԱՄՍՈՆ. Լսի՛ր, ես խոսքի մարդ չեմ, կարճ կասեմ: Երբ դու բորբոքված ձգում էիր իմ մոր երեսին քո նախատինքները, ես մտածում էի: Խոստովանում եմ, դու մասամբ իրավացի ես:

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. (Առանց երեսը Սամսոնին դարձնելու, դառն հեգնությամբ): Մի՞թե:

ԱՎՄՍՈՆ. (Մոտենում է Արմենուհուն ձեռք մեկնում է նրան): Տո՛ւր ինձ ձեռքդ: Ես քեզանից ներումն եմ խնդրում:

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. (Նույն եղանակով): Այդպես շո՞ւտ:

ՍԱՄՍՈՆ. Ի՛նչ արած, այն օրից դես դու ինձ թույլ չես տալիս քեզ բացատրություն տալու: Դու փախչում ես ինձնից, ինչպես անբուժելի ախտավորից, այնինչ ես անբուժելի չեմ: Ո՞վ չի սխալվում: Տուր ինձ ձեռքդ — հաշտվե՛նք:

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. (Նորից քայլերն ուղղում է դեպի աջ կողմի երկրորդ դռները):

ԱՎՄՍՈՆ. Ուրեմն չե՛ս ներում: Պատժո՞ւմ ես:

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. (Կանգ առնելով): Ես չունիմ իրավունք ո՛չ ներելու, ո՛չ պատժելու:

ԱՎՄՍՈՆ. Բայց դու արդեն պատժել ես ինձ խիստ: Աստծուն է հայտնի, թե ինչ տանջանքներ եմ կրում: Ես քուն չունիմ, հանգիստ չունիմ, գործերս մնացել են անտեր. ո՛չ պարապել եմ կարողանում և ո՛չ մտածել նրանց մասին: Ես կկործանվեմ, եթե այդպես շարունակվի: Արմենուհի, մի՛ լինիր ոխակալ:

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. Ես ձեր դեմ ո՛խ չունիմ:

ՍԱՄՍՈՆ. Ունիս և շատ մեծ ո՛խ: Այսօր մեր զավակի ծննդյան առաջին տարեդարձն է, և դու այսօր էլ ինձ հետ ճաշին մի սեղանի չեստեցիր:

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. (Ծանր հառաչելով): Լավ տոնեցինք: Ա՛հ, թողեք ինձ, մոռացեք իմ գոյությունը:

ՍԱՄՍՈՆ. Զո գոյությունն երբեք այնքան թանկ չի եղել ինձ համար, որքան այժմ:

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. (Երկարատև, դառն հեգնական ծիծաղ): Հա՛, հա՛, հա՛...

ՍԱՄՍՈՆ. Մի՛ ծիծաղիր, ես խոսքերը սապևի պղպջակների պես օդը շարտողներից չեմ: Ասա՛, վերջապես, ներո՞ւմ ես, թե ոչ:

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. Ո՛չ:

ՍԱՄՍՈՆ. Ուրեմն ո՞չ մի հաշտություն, ո՞չ մի պայման:

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. Մենք կմասնք միևնույն հարկի տակ մեր զավակի համար, բայց կապրենք ինչպես օտարներ:

ՍԱՄՍՈՆ. Ա՞յդ է քո վերջին խոսքը:

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. Այս է:

ՍԱՄՍՈՆ. (Զիչ մտածելով): Շատ բարի, թող այդպես լինի, այժմ խոսենք ինչպես օտարներ: (Դեմքն ընդունում է խիստ արտահայտություն): Արդյոք ձեր այդ համառության հիմքը իմ անհավատարմությունն է, թե կա մի ուրիշ, ավելի խոշոր պատճառ:

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. (Գլուխը համարձակ բարձրացնելով): Ի՞նչ եք կամենում ասել դրանով:

ՍԱՄՍՈՆ. Այն, որ իմ մայրն ու քույրը չեն սխալվում: Դուք ոչ թե համակրում եք այդ Չմայակին, այլև սիրում եք նրան և սիրում եք... հանցավոր սիրով:

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. (Սառը): Ձե՞զ ինչ, մենք օտարներ ենք:

ՍԱՄՍՈՆ. Եվ դուք համարձակվո՞ւմ եք, դո՞ւք, իմ օրինական կինը, իմ զավակի մայրը:

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. Իսկ դուք իմ օրինական ամուսինը, իմ զավակի հայրը չե՞ի՞ք, երբ դավաճանում էիք ինձ:

ՍԱՄՍՈՆ. Ես տղամարդ եմ:

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. Արհամարիում եմ այդ զագրելի արտոնությունը տղամարդու համար, ինչպես մի ստոր ավանդություն:

ՍԱՄՍՈՆ. (Դառն ծիծաղով): Ահա՛ թե ինչ, ուրեմն դուք ուզում եք տակն ու վրա անել մեր վարք ու բարքերը:

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. Եթե ձեռքիս լիներ, ես նրանց կխորտակեի հիմնովին:

ՍԱՄՍՈՆ. (Հետզիետե կատաղելով): Ձեզ կստիպեն հարգել և խոնարհվել նրանց առջև:

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. (Արհամարհանքով): Ո՞վ, արդյոք:

ՍԱՄՍՈՆ. Ես:

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. Փորձեցե՛ք:

ՍԱՄՍՈՆ. Ուրեմն չե՞ք հերքում ձեր սերը դեպի այդ մարդը:

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. Առաջ ես կպատասխանեի ձեր հարցին ամենայն համարձակությամբ, այժմ պարտավոր չեմ: (Շուռ է գալիս գնալու):

ԱՎՍՍՈՆ. (Բարձր ձայնով): Անառա՛կ, ես քո գլուխը կջախջախեմ: (Աթոռը բարձրացնում է Արմենուհու վրա):

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. (Երեսը համարձակ Սամսոնին դարձնելով և գլուխը աներկյուղ բարձրացնելով): Ջախջախեցե՛ք:

ՏԵՍԻԼ 15

ՆՈՒՅՆՔ, ՍՏԵՓԱՆ, ԵՂԻՍԱԲԵԹ և ՎԻՐԳԻՆԵ

ՍՏԵՓԱՆ. (Սամսոնի գոռոցին շտապով վազել է ձախ կողմի առաջին դռներով): Ի՞նչ ես անում, խելագա՛ր: (Ընկնում է Սամսոնի և Արմենուհու մեջ):

ԵՂԻՍԱԲԵԹ. (Գալիս է ձախ կողմի երկրորդ դռներով, Ստեփանից հետո):

ՎԻՐԳԻՆԵ. (Գալիս է ձախ կողմի երկրորդ դռներով, Եղիսաբեթից հետո):

ԱՎՍՍՈՆ. (Նայել է Արմենուհու համարձակ դեմքին: Աթոռը ցած է իջեցնում):

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. Զաջուկթյուն չունեցաք մի հարվածով վերջ տալու խնդրին:

ԱՎՍՍՈՆ. Ձեզ նմաններին չեն սպանում, այլ խեղդում են շան պես: (Աթոռը շարտում է մի կողմ):

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. Այդ չէ, ձեր խիղճը բողբոջեց: Դուք զգացիք, որ զրպարտում եք ինձ, կարծելով, թե ես Նույնն եմ, ինչ որ դուք: Ոչ, եթե ես կամենամ անել ձեր արածը, մի վայրկյան անգամ չեմ մնալ ձեր տանը:

ՍՏԵՓԱՆ. Այդ այնքան ճիշտ է, որքան ինքը ճշմարտությունը, կարող եմ երդվել:

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. Ինչո՞ւ զգալնացաք: Ո՞ւր էիք այն ժամանակ, երբ ես պատրաստ էի կյանքս զոհել մի օր սիրելու և սիրվելու համար: Մի՞թե իմ սիրտը ժամացույցի մեքենա էր պողպատից շինված: Մի՞թե այն չէ՞ր եռում բուռն զգացումներից ձեզ համար, երբ դուք գործերով էիք զբաղված: Մի՞թե ես չէի՞ փափագում իմ երազների մարմնացումը տեսնել ձեր մեջ և միմիայն ձեր մեջ: Մի՞թե ձեր հետևից վազելով ամեն վայրկյան չէի փաթաթվում ձեր պարանոցին: Ո՞ւր էիք այն ժամանակ: Ինչո՞ւ էիք ինձ հրում: Չբաղված էիք, հա՛, հա՛, հա՛: (Դառն ծիծաղ): Ահ, արժե՞ր միթե ուշադրություն դարձնել ինձ վրա, ինձ, որ ձեր ապարանքի զարդերից մեկն էի:

ՍՏԵՓԱՆ. (Սամսոնին): Լսիր, լսի՛ր:

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. (Ավելի ոգեւորված): Ա՛հ, դուք մտածում էիք. «Ի՞նչ կա, նա իմ սեփականությունն է, իմ հարստության հրապույրով գնված: Ոչ ոք չի կարող նրան խլել ինձանից: Պահապաններ կան նրա վրա՝ մայրս, քույրս, ազգականներս, հասարակական կարծիքը: Ինչո՞ւ իմ թանկագին զգացումները միայն նրա վրա շռայլեմ: Ես հարուստ եմ, կարող եմ ամենագեղեցիկ կանանց սերը գնել շուկայում, ինչպես գնում եմ իմ ձեռնոցները, իմ կոշիկները: Իսկ նա թող տանը մնա, այնպես ի միջի այլոց»: Եվ գնեցիք, և վայելեցիք: Ի՞նչ եք ուզում այժմ ինձնից: Ես ոչ նախանձում եմ, ոչ բողբոջում, ես... զգվում եմ ձեզանից: (Արագ քայլերով գնում է աջ կողմի երկրորդ դռներով):

ՆՈՒՅՆԶ, առանց ԱՐՄԵՆՈՒՅՈՒ

ՍԱՄՍՈՆ. (Կատաղած, շնչասպառ): Մայրի՛կ, այժմ ամեն ինչ վերջացավ: Հրամայիր ծառաներին, որ այդ մարդը գալիս՝ վռնդեն իմ տնից: Թո՛ղ Գարեգինը դուրս գա առաջ և ասի: «Կորեք, պարոն, դուք պատվի գող եք»:

ՎԻՐԳԻՆԵ. Ես քո հրամանը իսկույն կհայտնեմ Գարեգինին: (Ուզում է գնալ):

ՍՏԵՓԱՆ. Բռնելով Վիրգինեին): Կա՛ց, քո գործը չէ:

ՎԻՐԳԻՆԵ. (Ստիպված կանգ է առնում, կատաղությունից ատամները կրճտելով):

ՍԱՄՍՈՆ. (Ստեփանին): Այո՛, ազատամիտ բարեկամ, նայիր ինձ զարմացած: Համարի՛ր ինձ ասիացի, վայրենի, այնուամենայնիվ ես պիտի գործադրեմ իմ իրավունքները: Հիմար չէին մեր հայրերն ու պապերը, որ մտրակով էին խրատում իրանց կանանց:

ՎԻՐԳԻՆԵ. Իհարկե, կապը կտրած կանանց:

ՍՏԵՓԱՆ. Լռելով՝ Ես, վերջապես, թե չէ:

ՍԱՄՍՈՆ. Օրենքով իմ կինն է, Էապես էլ ինձ պիտի պատկանի: Ես անձեռնոցիկ չեմ, որ կեղտոտվելուց հետո դեն շպրտի և. մի ուրիշը վերցնի: Գիտեմ ինչ ասել է փոխադարձ համակրանք, գաղափարական ձգտում և այլն: Այսօր հոգով եմ միացած, վաղը մարմնով կմիանան:

ԵՂԻՍԱԲԵԹ. Ա՛յ, ես էլ հենց այդ եմ ասում:

ՎԻՐԳԻՆԵ. Վերջապես:

ՍՏԵՓԱՆ. (Անհամբեր): Քիչ գրգռեցեք այդ մարդուն, քիչ գրգռեցեք:

ՍԱՄՍՈՆ. (Սպառնալով դեպի աջ կողմի երկրորդ դռները): Սպասի՛ր, գոռոզ արարած, այժմ ես քեզ ցույց կտամ իմ ատամները: (Գնում է աջ կողմի դռներով):

ՍՏԵՓԱՆ. (Սամսոնի հետևից): Գլորվիր, գլորվիր մինչև անդնդի հատակը: (Դառնալով Եղիսաբեթին և Վիրգինեին): Դուք կզոջաք ձեր վարմունքի համար, բայց ուշ կլինի: (Գնում է ձախ կողմի առաջին դռներով):

ՎԻՐԳԻՆԵ. Դու ոչինչ չես հասկանում: (Գնում է Ստեփանի հետևից):

ԵՂԻՍԱԲԵԹ. Մենք մեր պարտքն ենք կատարում: (Գնում է ձախ կողմի երկրորդ դռներով):

Վարագույր

ԱՐԱՐՎԱԾ ՉՈՐՐՈՐԴ

Առաջին արարվածի տեսարանը, միայն, ճաշի սեղանի փոխարեն դրված են մի թեթև եղեգնյա գահավորակ, մի փոքրիկ սեղան, պարտեզի աթոռներ: Համակի վրա գցած է Արմենուհու շալը և երկար ձեռնափայտը:

ՏԵՍԻԼ 1

ՍՏԵՓԱՆ ԵՎ ՎԻՐԳԻՆԵ

ՍՏԵՓԱՆ. (Նստած է փոքրիկ սեղանի մոտ. ծխում է): Գնանք Վիրգինե, հավատա, այդ լավ կլինի: Բավական է, ինչքան հյուր եղանք այստեղ:

ՎԻՐԳԻՆԵ. Ես չեմ ուզում եղբորս այդ դրության մեջ թողնել ու հեռանալ: (Կանգնած էր նստում է):

ՍՏԵՓԱՆ. Այն ժամանակ ինձ ներիր, ես կերթամ մենակ:

ՎԻՐԳԻՆԵ. Չեմ հասկանում, ինչո՞ւ ես այդպես շտապում:

ՍՏԵՓԱՆ. Շտապում եմ, որովհետև անտանելի է այս ընտանիքի կյանքը: Մայր, որդի ու աղջիկ խոսքը մի եք արել՝ մի ազնիվ էակ հալածելու: Ես չեմ կարող տեսնել անմեղությունը այդ հալածանքի տակ և լռել: (Վեր է կենում):

ՎԻՐԳԻՆԵ. Գետինը մտնի քո անմեղը հա՛, գետինը մտնի:

ՍՏԵՓԱՆ. (Գրգռված): Կեկել ես դու, Վիրգինե, կատարյալ կեկել: Մաղձս է շարժվում, երբ դու խոսո՞ւմ ես այդ եղանակով: (Քայլում է):

ՎԻՐԳԻՆԵ. Կեկել եմ, թե փեփել, բայց քեզ հավատարիմ եմ, նրա նման չեմ:

ՍՏԵՓԱՆ. Իսկ նա հավատարիմ չէ՞:

ՎԻՐԳԻՆԵ. Լսեցի՞ր ինչ ասաց երեկ եղբայրս. «Այսօր հոգով են միացած, վաղը մարմնով կմիանան»: Խեղճ եղբայր, ինչպե՞ս է տանջվում: Ե՛վ ում համար, աստված իմ, ո՞ւմ համար:

ՍՏԵՓԱՆ. (Կանգ առնելով): Ա՛խ, կարճամիտ, կարճամիտ: Եթե դու մի քիչ խելք ունենայիր, հալածելու փոխարեն, կպաշտպանեիր նրան:

ՎԻՐԳԻՆԵ. (Հեգնությամբ): Ահա թե ի՞նչ: Հետաքրքրական է իմանալ, ինչո՞ւ պիտի պաշտպանեի:

ՍՏԵՓԱՆ. Որովհետև նա մի կենդանի բողոք է կնոջ վիրավորական և ստորացուցիչ կացության դեմ: Նա չի ուզում ոչխարի հեզությամբ տանել իր վիճակը: Բայց ես ինչպե՞ս քեզ բան հասկացնեմ: Է՛հ, արեք ինչ որ ուզում եք, ես ձեռներս լվանում եմ: (Դիմում է դեպի պատշգամբ):

ՎԻՐԳԻՆԵ. Դու այսօ՞ր ես ուզում գնալ: (Հետևում է Ստեփանին):

ՍՏԵՓԱՆ. Հենց այս րոպեին: (Հեռանում է):

ՏԵՍԻՆ 2

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ և ՍՈՂՈՄ ՍՈՂՈՄՅԱՆ

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. (Գալիս է խորքի դռնակով Սողոմ Սողոմյանի հետ): Ես չեմ հասկանում ձեր լեզուն՝ «թեև այդպես է, բայց և այնպես», «հանգամանքների նրբության պատճառով» և այլն և այլն: Խնդրեմ պարզ խոսեք:

ՍՈՂՈՄ. (Գալիս է խորքի դռնակով, միշտ հետևելով Կոստանդինին մի քայլ ետ): Պարոն գնդապետ, իսկապես խնդիրը շատ պարզ է, թեև բացատրելու և լուսաբանելու կողմեր շատ ունի: Բանն այն է, որ...

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. (Անհամբեր): Բանն ի՞նչ է, ես հենց այդ եմ ուզում իմանալ:

ՍՈՂՈՄ. Բարեկամական և ազգակցական կապերն ինձ հարկադրում են ասել, որ դուք կոչված եք մի ընտանեկան թյուրիմացություն հեռացնելու: Իսկապես ասած, թյուրիմացություն էլ չկա, բայց և այնպես թյուրիմացություն պիտի համարել, քանի որ երկու կողմերն էլ համահավասար իրավացի են:

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. (Մեկուսի): Տե՛ր ողորմած աստված: (Սողոմ Սողոմյանին): Ասացեք, ի սեր երկնավորի, դուք ի՞նչ հանձնարարություն ունիք իմ վերաբերմամբ:

ՍՈՂՈՄ. Կարելի է հանձնարարություն համարել, կարելի է պարտականություն, նայելով թե խնդրին որ կողմից կբարեհաճեք մոտենալ:

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. (Հասնելով բեմի կենտրոն, կանգ է առել): Լսեցե՛ք, պարոն: Ես մի պարզ զինվորական եմ, դուք նախկին ուսուցիչ: Մենք դիպլոմատներ չենք, որ տավարը ասեղով մորթենք: Պատասխանեցեք, առանց պատեպատ ընկնելու: Ի՞նչ է հրամայել ձեզ իմ փեսան ինձ ասելու: Գիտե՛ք, ես գրգռվում եմ, ես զգացմունքի մարդ եմ:

ՍՈՂՈՄ. Չգացմունքի մարդ լինելն ազնիվ բան է, թեև վնասակար: Մի փիլիսոփա ասել է. «Կյանքը ողբերգություն է նրանց համար, որոնք զգում են, և կոմեդիա նրանց համար, որոնք մտածում են»: Արդ, դուք զգացող, ես մտածող միանանք և այդպես մոտենանք խնդրին:

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. (Ամուր բռնում է Սողոմ Սողոմյանի թևը, թափահարում է): Ասելո՞ւ եք, վերջապես, թե չէ... Ի՞նչ է պահանջում ինձանից ձեր քրոջ որդին, իմ աղջկա ամուսինը:

ՍՈՂՈՄ. (Ցավ գդալով): Պահանջում է, որ...

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. (Լրացնելով)... Որ ես հեռանամ այս տնից, այնպես չէ՛: Գնամ, կորչեմ... ամ:

ՍՈՂՈՄ. Թեև կատարելապես այդպես չէ, բայց և այնպես: Սակայն թեև բաց թողեք... ցավեցնում եք: Մի իմաստասեր ասել է. «Ով ուրիշին... ցավում է»...

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. (Բաց թողնելով նրա թևը): Դե՛, հեռացեք, այժմ հասկացա ձեզ, պարոն դիպլոմատ:

ՍՈՂՈՄ. Ինձ թվում է, որ ավելորդ չէր լինի մի քանի դետալներ բացատրել:

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. (Բարձր ձայնով): Հեռացե՛ք: (Նստում է վրդովված և մտածում է):

ՍՈՐՈՍ. Չնայելով, որ շատ բարի մարդ եք, բայց և այնպես բարի չեք... Սակայն թեև...
Իսկապես ասած... (Հեռանում է պատշգամբով, մի քանի անգամ երկյուղով ետ ու ետ
նայելով):

ՏԵՍԻԼ 3

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ և ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ

ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ. (Գալիս է պատշգամբից: Հագած է ուրիշ ամառային հագուստ:
Համեմատաբար զվարթ է արտաքուստ): Ի՞նչ էր ասում մեր պատվելին, հայրիկ:

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. (Գրգիռը գապել է): Ասում էր՝ թեև այսօր չորեքշաբթի է, բայց կարող էր և
հինգշաբթի լինել: Դու, երևի, ուզում ես տնից դուրս գալ:

ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ. (Մոտեցել է համակին և շալը վերցրել): Այո՛, հայրիկ, գնում եմ իմ
սովորական զբոսանքը կատարելու:

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. Սպասիր մի քանի րոպե: Խոսք ունիմ քեզ ասելու: (Նստում է):

ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ. (Շալը ետ դնելով, գալիս է բեմի կենտրոնը): Հրամայի՛ր, հայրիկ:

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. Այս երեկո ես հեռանում եմ այստեղից և երբեք ոտ չեմ դնելու այս տունը:

ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ. (Հառաչելով): Հասկանում եմ, հայրիկ: (Նստում է):

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. Ես կարծում էի իմ ներկայությունը կարող է քեզ օգնել, բայց դուրս է գալիս
հակառակը: Ինչևէ, խնդիրը ես չեմ: Ասա՛, Արմենուհի, մտադի՞ր ես Սամսոնի հետ
հաշտվելու:

ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ. (Դրական): Ո՛չ:

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. Այժմ չեմ ասում, այլ հետո, մի քիչ անցած:

ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ. (Ավելի դրական): Ո՛չ այժմ, ո՛չ հետո, ո՛չ երբեք:

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. Ուրեմն վճռվա՞ծ է:

ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ. Վճռված է:

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. Հը՛ր: (Մտածում է մի փոքր, զսպում է իր դժկամակությունը): Լավ, շատ
լավ, վարվիր ինչպես սիրտդ է ուզում: Ես չեմ կարող լինել մեկն այն հայրերից, որոնք
հասարակական կարծիքի անունով ճնշում են գործ դնում իրանց զավակների վրա:
Իհարկե, ես էլ ունիմ որոշ հայացքներ, բայց ամեն բանից առաջ քո բախտավորությունն է
ինձ համար: Մի հարց ևս:

ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ. (Անհանգիստ): Լսում եմ, հայրիկ,

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. Ասա ինձ, սիրո՞ւմ ես այդ ճարտարապետին:

ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ. (Շփոթվելով): Հայրի՛կ:

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. (Հանգիստ): Մի՛ շփոթվիր, ասա՛, աղջիկս:

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. (Տատանվում է, մտածում է քիչ, հետո վճռական): Այո՛, սիրում եմ, հայրիկ:

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. (Ցնցվում է, հետո իսկույն գսպում իրան): Լավ, շատ լավ: Ամուսինդ գիտե՞:

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. Ամուսինս կապ չունի իմ զգացումների հետ:

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. Աղջիկս, դու դեռ նրա տանն ես, նրա անունն ես կրում:

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. Ուրի՞շ, հայրիկ:

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. Կկամենայի իմանալ՝ ի՞նչ ես մտածում անելու:

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. Ոչինչ:

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. Կարելի է, մտադիր ես բաժանվե՞լ Ալադյանից:

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. Ոչ, չեմ ուզում բաժանվել:

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. Հապա ինչպե՞ս, ապրելով մեկի տանը, սիրել... (Հանկարծ կատաղում է, ձեռք ուժգին գարկում է սեղանին, բարձրաձայն): Արմենուհի՛, (Վեր է կենում):

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. (Անփոյթ, նայում է հորը խոր հանդիմանությամբ): Հայրի՛կ: (Լռությո՜ւն):

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. (Նայել է Արմենուհու համարձակ աչքերին: Չսպում է իրան, հանգստանում է): Լավ, լավ, ներիր, մի վայրկյան հիմարացա: Գիտեմ, որ դու այն կանացից չես: Հասկանում եմ, դու չես ուզում թողնել քո զավակին:

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. Այդ չէ գլխավոր պատճառը:

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. (Չարմանալով): Այդ չէ՞, ուրեմն ի՞նչ է:

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. Ես չեմ ուզում հետևել շատերի օրինակին: Ինձ համար կարևորը սերն է, որին այնքան կարոտում էի: Այժմ ես սիրում եմ և սիրված եմ — այսքանը բավական է ինձ:

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. Սիրում ես, սիրված ես և պիտի տանջվես հավիտյան: Ինչո՞ւ:

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. Հանուն սիրո, հայրիկ. հանուն այն բարձր զգացման, որ կյանք է ներշնչում կնոջ անգույն գոյությանը:

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. Չեմ հասկանում, ինձ համար պարզ չէ այդ: Ասա, խնդրեմ, նա քանի՞ զավակ ունի:

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. Երկուսը:

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. Դու տեսնվո՞ւմ ես նրա հետ:

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. Երբեմն:

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. Կարելի է այժմ էլ տեսակցությա՞ն ես գնում:

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. (Տանջվելով): Հայրիկ: (Վեր է կենում):

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. (Չղջալով): Լավ, լավ, այլևս ո՛չ մի հարց: Դե՛հ, ես գնում եմ ճանապարհի պատրաստություն տեսնելու: (Վեր է կենում):

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. Հայրիկ, դու մտքումդ ինձ անիծո՞ւմ ես:

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. Զա՛վ լիցի: Ընդհակառակը, օրհնում եմ քո անկեղծությունը: Շնորհակալ եմ, զավակս, շատ շնորհակալ եմ, որ բոլորն ասացիր: (Ուզում է գնալ դեպի պատշգամբ, Ստեփանին տեսնելով, կանգ է առնում):

ՏԵՍԻԼ 4

ՆՈՒՅՆՔ և ՍՏԵՓԱՆ

ՍՏԵՓԱՆ. (Գալիս է պատշգամբից վերարկուով, ուսին՝ պայուսակ, ձեռքին մի ճամփարկո): Մնացե՛ք բարև, բարեկամներս:

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. Դուք արդեն գնո՞ւմ եք:

ՍՏԵՓԱՆ. Ինչպես տեսնում եք: (Ձեռք է տալիս Կոստանդինին: Ճամփարկոյը, դնելով գետնի վրա, գլխարկը բարձրացնում է): Արմենուհի՛, թույլ տվե՛ք իմ շնորհակալությունը հայտնել ո՛չ ձեր հյուրասիրության, այլ պարզ և անկեղծ վարմունքի Համար: Ինչ որ էլ պատահի, իմացե՛ք, որ ես ձեր կողմն եմ:

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. (Ձերմագին սեղմելով Ստեփանի ձեռք): Օ՛, շատ շնորհակալ եմ. դուք ինձ համար հավասար եք հարազատ եղբոր, որից զուրկ եմ:

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. Պարոն Ստեփանը Ալադյանների ազգականների մեջ միակ մարդն է, որին ես հարգում եմ: (Ստեփանին): Բայց ինչո՞ւ չեք սպասում մինչև երեկո, միասին կերթայինք:

ՍՏԵՓԱՆ. (Գլխարկը գլխին դնելով, ճամփարկոյը վերցնելով): Օ՛, ոչ, լեզուս շատ անհանգիստ լեզու է: Իսկ այս տանը ճշմարտությունը շատ էլ հարգված կերակուր չէ: Ով գիտե, ի՞նչ կարող եմ ասել, մեկ էլ տեսար ինձ էլ դուրս արին այս տնից, ինչպես ձեզ...

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. (Չայրանալով): Հայրիկ, ի՞նչ է ասում բժիշկը:

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. Այո՛ զավակս, մի փոքր առաջ ինձ հրամայեցին կորչել այստեղից:

ՍՏԵՓԱՆ. Մի աղվեսի բերանով:

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. (Թուլացած նստում է աթոռի վրա): Մի հարված ևս:

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ. Դատարկ բան է. մի՛ վրդովվիր:

ՍՏԵՓԱՆ. Մնացե՛ք բարև: (Գնում է խորքի դռներով):

ՏԵՍԻԼ 5

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ Ա ԿՈՍԱՆԴԻՆ

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. (Ուշքը ժողովելով, արագ ոտքի է կանգնում): Հայրիկ, գնա՛, ճանապարհի պատրաստություն տես: Նրանք ամեն բանի ընդունակ են:

ԿՈՍԱՆԴԻՆ. Այո պետք է գնալ, (Գնում է աջ կողմը):

ՏԵՍԻՆ 6

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ, ԵՂԻՍԱԲԵԹ, ԻԵՏՈ ՄԵԼԱՆԻԱ

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. (Նայել է հոր հետևից: Մոտենում է համակին, շալը գցում է գլխին, ձեռնափայտը վերցնում է և դիմում է դեպի խորքի դռնակը):

ԵՂԻՍԱԲԵԹ. (Երևում է խորքի դռնակի հետևում: Հագած է դրսի հագուստ, մետաքսյա սև շրջագգեստ, գլխին թասակրավ, ձեռքին հովանոց): Ո՞ր ես գնում:

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. (Ձեռը հանգիստ բարձրացնելով, ցույց է տալի կանաչագարդ լեռները): Այստեղ:

ԵՂԻՍԱԲԵԹ. (Մոտենում է արագ քայլերով սանդուղքին): Մելանիա՛: (Արմենուհուն): Սպասի՛ր:

ՄԵԼԱՆԻԱ. (Երևում է պատշգամբի վրա): Այստեղ եմ, տիկին:

ԵՂԻՍԱԲԵԹ. Տիրուհուդ հետ գնա, ուր որ նա գնում է,(խորհրդավոր): Իմացա՛ր:

ՄԵԼԱՆԻԱ. (Թույլ): Լավ: (Իջնում է պարտիզակ):

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. (Հուզված): Ամոթ է, ամոթ է, տիկին:

ԵՂԻՍԱԲԵԹ. Ես էլ գիտեմ ամոթ է, բայց ո՞ւմ համար:

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. (Մելանիային): Հեռացի՛ր: (Սրտմտությունից դողում է, բայց իրան զսպելով, շալը նորից վերցնում է և ձեռնափայտի հետ ձգում համակի վրա):

ՄԵԼԱՆԻԱ. (Հեռանում է պատշգամբով):

ԵՂԻՍԱԲԵԹ. (Ինքնագոհ): Այդպես:

ՏԵՍԻՆ 7

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ, ԵՂԻՍԱԲԵԹ Ա ՍԱՄՍՈՆ

ՍԱՄՍՈՆ. (Երևում է պատշգամբի վրա. տխուր է, նյարդային):

ԵՂԻՍԱԲԵԹ. Ուզում եր մենակ դուրս գալ, հրամանդ կատարեցի: (Զար ուրախությամբ): Հնազանդվեց:

ՍԱՄՍՈՆ. (Թույլ): Լա՛վ: (Նշան է անում Եղիսաբեթին հեռանալու: Իջնում է պարտիզակ):

ԵՂԻՍԱԲԵԹ. (Հեռանում է պատշգամբով, ետ ու ետ նայելով):

ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ. (Նստել է ձախ կողմի աթոռներից մեկի վրա: Աշխատում է հանգիստ ձևանալ):

ՏԵՍԻԼ 8

ՍԱՄՍՈՆ և ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ

ՍԱՄՍՈՆ. (Գալիս է բեմի կենտրոնը: Նույնպես աշխատում է հանգիստ ձևանալ): Չգում եմ, դժվար է ազատությունից զրկվելը:

ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ. (Չի նայում Սամսոնին և ոչ էլ որևէ շարժումն է անում):

ՍԱՄՍՈՆ. Ի՛նչ արած, դուք ինքներդ այդպես կամեցաք: Դուք ի չարը գործ դրեցիք իմ բարությունը. այժմ ես ստիպված եմ խիստ վարվել:

ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ. (Նույն դիրքում): Վարվեցեք, ինչպես կամենաք:

ՍԱՄՍՈՆ. Թույլտվություն չե՞ք խնդրում: Ես կարող եմ դարձյալ ազատությունն տալ ձեզ:

ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ. (Վեր է կենում և դիմում դեպի պատշգամբը):

ՍԱՄՍՈՆ. Ո՞ր եք գնում:

ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ. Իմ երեխային համբուրելու:

ՍԱՄՍՈՆ. Իսկ եթե այդ էլ թույլ չտա՞մ:

ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ. Իմ շրթունքները դեռ արատավորված չեն: (Ուզում է գնալ):

ՍԱՄՍՈՆ. (Արմենուհու ճանապարհը կտրելով): Կանգ առեք:

ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ. (Կանգ է առնում):

ՍԱՄՍՈՆ. Ասում են, ձեր սիրահարության լուրն արդեն տարածվել է բոլոր ամառանոցներում:

ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ. (Սառը): Կարելի է:

ՍԱՄՍՈՆ. Ասում են, նրա կինն այնքան է կատաղած, որ մտադիր է ձեզ հրապարակական վիրավորանք հասցնել, եթե համարձակվեք երևալ հասարակության մեջ: Ի՛նչ կասեք սրա դեմ:

ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ. Ոչինչ:

ՍԱՄՍՈՆ: Լուրն այսօր-վաղը կանցնի քաղաք, և ես կդառնամ ամբողջ հասարակության ծաղրի և արհամարհանքի առարկան:

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. Կարող է պատահել:

ՍԱՄՍՈՆ. (Ավելի ու ավելի վրդովվելով): Ես, Սամսոն Ալադյանս որ ամենքի հարգանքն եմ վայելում և որ իր շրջանի ամենախելոք մարդն է համարվում:

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. (Թույլ հեգնանքով): Այո, համարվում է:

ԱՄՍՍՈՆ. Եվ դուք կարողանում եք այս բոլորը լսել սառնությամբ:

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. Ամենայն սառնությամբ:

ՍԱՄՍՈՆ. Գոնե ձեր պատվի մասին մտածեցեք:

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. Իմ պատիվը ձեզ հետ կապ չունի:

ՍԱՄՍՈՆ. Բայց չէ՞ որ դուք իմ անունն եք կրում:

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. Վերադարձնում եմ ձեզ այդ անունը ամենայն հոժարությամբ:

ՍԱՄՍՈՆ. (Ձայնը բարձրացնելով): Իսկ իմ տո՞ւնը, իմ հա՞ցը:

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. Վնդեցեք ինձ էլ ձեր տնից, ինչպես վնդեցիք իմ հորը:

ՍԱՄՍՈՆ. Դուք կորցրել եք ամեն մի մարդկային զգացում:

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. (Առաջին անգամ երեսը դարձնելով Սամսոնին): Խոսեցեք ինչի մասին կամենաք, բացի զգացումից:

ՍԱՄՍՈՆ. (Հուսահատ): Դուք բարոյա պես մեռել եք:

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. Ինչո՞ւ չեք մեռցնում և մարմնապես:

ՍԱՄՍՈՆ. (Խեղդունկ ձայնով): Բավական է, ես կարող եմ ցնորվել:

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. (Նորից ուզում է պատշգամբով բարձրանալ):

ՍԱՄՍՈՆ. Սպասեցե՛ք, ես վերջին անգամ եմ ձեզ հետ խոսում:

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. (Կանգ է առնում):

ՍԱՄՍՈՆ. Ես փորձեցի ձեզ բացատրություն տալու — չընդունեցիք, մեղքս հանձն առա — չմեղմացաք, ներումն խնդրեցի — չներեցիք, աղերսեցի, ստորացա — չազդեց: Վճռեցի խստության դիմել, կարծում էի դրանով կկոտրեմ ձեր կամակորոշությունը: Այժմ տեսնում եմ, որ այդ էլ չի օգնում: Ես սառն եմ վերաբերվել ձեզ — ճիշտ է: Չեմ ճանաչել և գնահատել ձեր հոգին — գուցե: Ես դավաճանել եմ ձեզ — չեմ հերքում: Բայց այս բոլորն անցել է: Ես քավել եմ մեղքերս անքուն գիշերներով, անհուն տանջանքներով: Ես այլևս այն չեմ, ինչ որ էի: Մնում է ձեր արածը: Այդ է նշանավորը, այդ է սարսափելին: Ես թույլ եմ տալիս ինձ հավատալու, որ ձեր շրթունքները դեռ արատավորված չեն, թույլ եմ տալիս հավատալու, որ նա, այդ պարոնը շատ մաքուր, շատ ազնիվ մարդ է: Բայց ո՞վ հաշվի կառնի այդ:

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. Մի ողորմելի հասարակության մեջ ոչ ոք:

ՍԱՄՍՈՆ. Աա՛, զգո՞ւմ եք այդ: Այո՛, բոլորը կբամբասեն, բոլորը կծաղրեն: Եվ մեջտեղը դես ու դեն կշարտվի իմ պատիվը, ինչպես մի թքված, արհամարհված պատառ: Ճի՞շտ եմ ասում, թե չէ:

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. Ճիշտ եք ասում:

ՍԱՄՍՈՆ. Ուրեմն, լսեցեք: Ես ետ եմ վերցնում իմ խստությունը: Նորից տալիս եմ ձեզ ազատություն: Բայց մի պայմանով: Հեռացրեք ձեզանից այդ մարդուն: Չեմ ասում վիրավորեցեք, այլ ցույց տվեք սառնություն, արհամարհանք: Ես կմոռանամ ձեր վարմունքը, բայց դուք ևս պիտի մոռանաք իմը: Մենք կհաշտվենք և վաղն ևեթ կուղևորվենք արտասահման մի քանի ամսով, կամ ամբողջ տարով: Այս անհրաժեշտ է: Մեր բացակայությամբ հասարակությունը կմոռանա մեզ, և մեր անունը կազատվի բամբասանքից: Ընդունո՞ւմ եք իմ առաջարկությունը:

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. (Լսել է ուշադիր, մտածել է): Չգիտեմ:

ՍԱՄՍՈՆ. Հանուն մեր զավակի:

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. Չգիտեմ, չեմ կարող ասել:

ՍԱՄՍՈՆ. Լա՛վ: Ես ձեզ ժամանակ կտամ մտածելու, միայն մինչև երեկո, ոչ ավելի: Կրկնում եմ, այս իմ վերջին խոսքն է: Կընդունեք — լավ, չեք ընդունիլ — խնդիրը կվճռի ահա այս (Ցույց է տալիս ատրճանակը և իսկույն ետ դնում գրպանը): Երեկվանից դես իմ ամբողջ էությունը տակնուվրա է եղել: Այս երեկո ես կսպասեմ ձեր վերջնական պատասխանին: (Գնում է պատշգամբով):

ՏԵՍԻՆ 9

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ, մենակ

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. (Մնալով մենակ, մի բոլբոլի չափ մտածում է, թեթև շարժումն է անում, բարձրանում է սանդուղքը մի երկու աստիճան: Հանկարծ կանգ է առնում, վճռական շարժումն է անում, իջնում է և նստում առաջին աստիճանի վրա: Գլուխը բռնում է ձեռների մեջ և մտածում):

ՏԵՍԻՆ 10

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ և ՀՄԱՅԱԿ

ՀՄԱՅԱԿ. (Երևում է խորքի դռնակի մեջ: Հուզված է, գունատ, նիհար, բայց ընկճված չէ, այլ վճռական, համարձակ): Տիկի՛ն:

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. (Գլուխը բարձրացնում է, նայում, ցնցվում, ոտքի կանգնում): Ա՛հ, դո՞ւք, այստե՞ղ: Նա, իսկույն հեռացավ. կարող էլ վերադառնալ:

ՀՄԱՅԱԿ. Չտեսնելով ձեզ սովորական ժամին ժայռի վրա, ինձ թվաց, որ մի դժբախտություն է պատահել և վճռեցի ամեն վտանգ հանձն առնել: Պետք է վերջ տալ այս անտանելի կացությանը:

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. Յեռացեք աստված սիրեք, հեռացեք:

ՀՄԱՅԱԿ. Առանց ձեզ մի քայլ անգամ չեմ անիլ այստեղից: Կամ այսօր, կամ երբեք: Ես այլևս տառապելու ուժ չունիմ, պետք է հանգույցը լուծել:

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. (Հուսահատ): Դյուրին է ասել, բայց ինչպե՞ս լուծել:

ՀՄԱՅԱԿ. Այնպես, ինչպես պահանջում է ամենազոր, ամենահաղթ սերը, որի համար չկա ոչ մի խոչընդոտ: Ատել և խաբել ոչ դուք կարող եք և ոչ ես: Մինչդեռ մեզ արդեն համարում են սովորական խաբեբաներ: Արմենուհի, ապացուցանենք, որ մենք ընդունակ չենք ամոթալի դաշինք կապելու հասարակական հնամաշ ավանդությունների հետ: Մեր սերը չի կարող և չպիտի կերակրվի ամբոխի սեղանի փշրանքներով: Ես վճռեցի զոհել ամեն բան:

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. Ամեն բան, հարկավ, բացի զավակներից:

ՀՄԱՅԱԿ. Նույնիսկ զավակներիս:

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. (Բավական անտարբեր): Նույնիսկ զավակներիդ: Շատ չէ՞, արդյոք, այդ ինձ համար:

ՀՄԱՅԱԿ. Արմենուհի, չի կարող լինել իսկական սեր առանց խոշոր զոհաբերության:

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. Բայց մի այդպիսի զոհ կարող է թունավորել ամեն մի սեր, որքան ևս այն զորավոր լինի:

ՀՄԱՅԱԿ. Ամենագեղեցիկ ծաղիկն ամենասոսկալի թույնն է պարունակում իր մեջ: Անունն է այդ ծաղկի բելադոն: Ես բարվոք եմ համարում նրա բուրմունքով մահ ընդունելի քան անվերջ սողալ բուսական կյանքի ձանձրույթում:

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. Դուք չունիք իրավունք զրկելու այդ անմեղներին իրանց հորից, այդ կլինի ոճիր, եթե անեք:

ՀՄԱՅԱԿ. Բայց միթե ավելի մեծ ոճիր չէ՞ մարդկային ամենավեհ զգացման հետ առևտրական դաշինք կապել: Ես գերադասում եմ իմ զավակներին զրկել իրանց հորից, քան թողնել նրանց առանց ծնողների:

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. Չեմ հասկանում այդ:

ՀՄԱՅԱԿ. Ա՛հ, տիկին, իմ զավակներն արդեն ծնողներ չունին: Այն օրից, երբ ես հանդիպել եմ ձեզ, նրանց մայրն և ես նրանց թշնամիներն ենք:

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. (Մեկուսի տանջանքով): Աստվա՛ծ իմ:

ՀՄԱՅԱԿ. Ի՛նչ է այդ ողորմելիների տեսածն ու լսածը մեզնից: Փոխադարձ ասելություն, հալածանք, զզվանք: Արդեն նրանց մասուկ աչքերը հոգնել են մեր ամենօրյա ընդհարումները տեսնելուց, արդեն նրանց քնքուշ լսելիքը աղավաղել է իրանց մոր անզուսպ անեծքներից և հիշոցներից: Երեկ առավոտ կրտսերը հարցնում է ինձ. «Հայրիկ, քո անունը լի՞րբ է»: Ահա ամենաթույլ ածականը, որ տալիս է ինձ նրանց մայրը:

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. (Տառապանքով): Եվ մեղավորն ես եմ, ա՛հ:

ՀԱՄԱՅՈՒՆ. Կա՞րող է լինել ավելի մեծ ոճիր, քան ամեն օր, ամեն ժամ կաթիլ-կաթիլ թույն անձի մանկական սրտերի մեջ, որոնք սպունգի նման ծծում են: Ասացե՛ք, ո՞րն է ավելի մեծ հանցանք՝ զրկել նրանց հորից, թե պատրաստել նրանց համար մի դժբախտ ապագա և հասարակության համար բարոյական անդամալուծներ:

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. (Ընկճված): Չգիտեմ, այդքան հասկանալու ուժ չունիմ:

ՀԱՄԱՅՈՒՆ. Թող այժմենից իսկ ընկնի ստի և փարիսեցիության քողը, որով օրորոցից արդեն կապում են մեր աչքերը: Երբ նրանք կհասունանան, կյանքը կճանաչեն, կհասկանան, որ իմ արածը դաժանություն չէր իրանց վերաբերմամբ, այլ մի անխուսափելի տուրք հավիտենական ճշմարտությանը:

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. Կհասկանա՞ն, արդյոք: Մայրը նրանց փափուկ սրտերի մեջ կսնուցանի խորին ատելություն դեպի ձեզ, դուք կդառնաք նրանց աչքում մի անսիրտ հրեշ, և նրանք երբեք, երբեք չեն ներիլ ձեզ ձեր արարքը:

ՀԱՄԱՅՈՒՆ. Օ՜, ո՛չ. մայրական կրթությունն այնքան զորավոր չէ, որքան ընդունված է կարծել: Վաղ, թե ուշ նրանց ուղեղը կազատվի կապանքներից և կսկսի զործել ինքնուրույն, ազատ: Ահա այն ժամանակ նրանք կհասկանան ինձ և կներեն: Չէ՞ որ կյանքը նրանց համար ևս դպրոց է դառնալու: Արմենուհի, եթե ամուր է մեր սիրո կապը, եթե առողջ է նրա սաղմը, պետք է բաժանվենք մեր ամուսիններից, պետք է խորտակենք կեղծ կապը և միանանք բնության օրինված կապով: Այս է պահանջում մեզնից ոչ միայն մեր փոխադարձ երջանկությունը, այլև բոլոր նախապաշարումներից, բոլոր ավանդություններից ազատ ազնվությունը:

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. Իսկ ես կարծում եմ, որքան հեռու լինենք միմյանցից, այնքան հարգած կլինենք սիրո զգացումը և այնքան խոր կզգանք նրա մեծությունը: Տարիներով երազած մի աշխարհ եմ ձեռք բերել: Նա լի է անուշ բուրմունքով և հեռավորության փշերը չեն, որ պիտի արգելեն ինձ վայելել այն:

ՀԱՄԱՅՈՒՆ. Դուք դեռ շարունակում եք երազել, տիկին, դուք դեռ չեք հասել այդ աշխարհը, այլապես կշտապեիք վայելել այն:

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. Ծառը ուրախ, զվարթ ու գեղեցիկ է իր ծաղիկներով ու կոկոններով, իսկ երբ նա բեռնավորվում է պտուղներով, թեքվում է դեպի երկիր և տառապում: Հեռու լինենք երկրից, հմայակ, և բարձր պահենք մեր զգացումները:

ՀԱՄԱՅՈՒՆ. Ա՞յդ է ուրեմն ձեր վերջին խոսքը:

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. Առայժմ, այո՛. ապագայի մասին պատասխանատու չեմ:

ՀԱՄԱՅՈՒՆ. Եվ պիտի բաժանվենք, չմիացա՞ծ:

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. Պիտի բաժանվենք, հոգով ավելի ամուր կապվելու համար:

ՀԱՄԱՅՈՒՆ. (Տառապանքով): Ա՛հ, որքան միամիտ էի ես, որ երևակայում էի մի նոր կյանք, որքան խաբված, որ մի կտրված ծաղիկ չի կարելի մի ուրիշ բունի վրա հաստատել:

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. (Փաղաքշանքով): Մի՛ վշտանաք, այդ կրկնապատկում է իմ տառապանքը: Մի պահանջեք անկարելին, մենք միայն մեր սեփական կյանքերի վրա ունինք իրավունք և ոչ ուրիշների բախտավորության ու պատվի: Հեռացե՛ք, նա ամեն վայրկյան կարող է գալ: Ես չեմ ուզում ձեզ վտանգի ենթարկել: Նա ատրճանակ ունի իր գրպանում:

ՀՄԱՅԱԿ. Աղավաղում եք ձեր սքանչելի բնույթը, որ այնքան համարձակ է և անկեղծ: Փոքրիկից սարսափելով, դուք ուզում եք գործել մի մեծ հանցանք: Ձեր զավակը կունենա հայր, իմ զավակները կունենան մայր, իսկ մեր սերը կմնա կատարյալ որբ, քված, անիծված:

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. Ո՛չ, նա միայն կմնա անապական և սուրբ:

ՀՄԱՅԱԿ. Սերը սիրահարների միութեամբ երբեք չի կարող ապականվել: Այն միայն կկործանի ձեզ և ինձ, եթե չմիանանք: Մի՛ լինիք երկչուտ, եղեք բարձր ամբոխի բարոյական մակերևույթից: Արծիվը չի կարող և չպիտի ապրե հավաքնում:

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. Ա՛խ, դուք ճնշում եք գործ դնում ինձ վրա, այդ լավ չէ, այդ լավ չէ:

ՀՄԱՅԱԿ. Ես ունիմ իրավունք միևնույն անգամ բռնանալու, եթե միայն ձեր սերը սեր է:

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. Ապագան ցույց կտա, թե որքան ամուր է այն:

ՀՄԱՅԱԿ. Ինձ համար չկա ապագա, առանց ձեզ և ոչ մի օր, ոչ մի ժամ:

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. Երեխա մի լինիք. մտածեցեք:

ՀՄԱՅԱԿ. Ես այրել եմ իմ այն կամուրջը, որով անցել եմ ձեզ հասնելու համար, ինձ համար դարձ չկա: Ահա՛, տեսեք: (Հանում է մատից պսակի մատանին): Այս իմ ստրկական շղթայի վերջին օղակն է:

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. Ի՞նչ եք ուզում անել:

ՀՄԱՅԱԿ. Շարտել դեն: (Ձգում է մատանին ձախ կողմը, հեռու): Ահա այդպես, գնաց, ընկավ ձորը:

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. Խելագար:

ՀՄԱՅԱԿ. Ես դեն ձգեցի այն բռնակալական կապը, որ կոչվում է ամուսնություն: Բավական է, որքան կրեցի այն՝ իբրև խորին վիրավորանք անհատի ազատության: (Մոտենում է Արմենուհուն): Գնա՛նք, հեռանա՛նք, հեռանա՛նք այս միջավայրից, ուր հինը խառնվել է նորին և կազմել ստով տոգորված մի մթնոլորտ: Այնտեղ, հեռու երկրներում, ուր մեզ չեն ճանաչում, մեզ սպասում է նոր կյանք, անկախ, ազատ, հիմնված բոլորովին այլ սկզբունքների վրա: Մի մոռանաք ձեր կոչումը: Արմենուհի՛, այդ հանցանք է: Դուք գիտեք նվազել սքանչելի, դուք ստեղծված եք ազատ գեղարվեստի, ազատ սիրո համար: (Բռնում է Արմենուհու ձեռքը): Լսո՛ւմ եք, ձեզ կանչում է ճշմարտության ձայնը:

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. (Կռվելով ինքն իր հետ): Ա՛խ, այդ ձայնը... Այն վաղուց է ինձ կանչում:

ՀՄԱՅԱԿ. Հետևեցե՛ք նրան, ուրեմն, այդ է ձեր կոչումը, այդ է ձեր սուրբ պարտականությունն անգամ:

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. Բայց ո՛ւր կտանի ինձ այն:

ՀՄԱՅԱԿ. Լավագույնը աշխարհներից — գեղարվեստների դրախտը:

ԱՐՄԵՆՈՒԴԻ. Արժանի՞ եմ ես, արդյոք, այնտեղ ընդունվելու:

ՀՄԱՅԱԿ. Ավելի քան արժանի եք, որովհետև դուք ունիք աստվածային ձիրք և մեծ ձիրք:

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. Ա՛խ, այդ ամենքն ասում են, ամենքը և ես զգում եմ, որ ունիմ, զգում եմ մանկությունից — ահա իմ թշվառության աղբյուրը:

ՀՄԱՅԱԿ. Դեն ձգեցեք սնոտի երկյուղի և կեղծ ամոթի կապանքները: Միայն մի քայլ, և դուք փրկված եք:

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. (Ոգևորվելով): Ասացեք, թո՛ւյլ կտան ինձ այնտեղ նվագելու:

ՀՄԱՅԱԿ. Երբ կամենաք, որքան կամենաք և ինչ կամենաք:

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. (Հետզհետե ինքնամոռացության մեջ ընկնելով): Եվ ոչ ո՞ք չի խանգարիլ ինձ, ո՞չ մի ձայն, ո՞չ մի տրտունջ:

ՀՄԱՅԱԿ. Ոչ ոք, ոչինչ:

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. Եվ ես կլինեմ այնտեղ արտիստների շրջանում: Օ՛հ, այդ իմ լավագույն երազն է: Ինձ չեն արհամարհիլ: Նրանք ինձ պատիվ կանեն արվեստների մասին հետս խոսելու: Եվ ես այլևս չեմ լսիլ առևտրի, շահի ու վնասի, մուրհակների ու մատյանների մասին: Իմ հոգևած լսելիքն այլևս չի ընդունիլ համարակալի չխկչխկոցը: Ա՛հ, տարեք ինձ, փախցրեք այստեղից, ես փափագում եմ այդ աշխարհում շնչել և ապրել:

ՀՄԱՅԱԿ. Աա՛, վերջապես, դուք խոսեցիք ձեր բնական ձայնով: (Գրկում է Արմենուհուն): Այժմ ես այլևս երկյուղ չունիմ: Մենք տարանք հաղթանակը, մեր թշնամիները չեն կարող հրճվել: Պնանք, շտապեցե՛ք: Ես արդեն ամեն ինչ պատրաստել եմ փախչելու համար: (Մզում է Արմենուհուն բեմի խորքը): Հիսուն քայլ հեռու, անտառի մոտ մեզ սպասում է. մի կառք:

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. (Ազատվելով հմայակի գրկից): Բայց ոչ, սպասեցեք. հեռո՛ւ, ես խելագարվում եմ, հա՛յրս, զավա՛կս: Ո՛հ, ո՛հ, ո՛հ:

ՏԵՍԻԼ 11

ՆՈՒՅՆՔ, ՍԱՄՍՈՆ, ՎԻՐԳԻՆԵ, ԵՂԻՍԱԲԵԹ, ԿՈՍԱՆԴԻՆ և ծառաներ

ՀՄԱՅԱԿ. Մի՛ թուլանաք, եկեք: (Նորից գրկում է Արմենուհուն) : Դուրս գնանք այդ երկաթե ցանկապատից, և հաղթանակը մերն է:

ՎԻՐԳԻՆԵ. (Երևում է պատշգամբի մի ծայրում և արագ անցնում է մյուս ծայրը):

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. (Նկատում է Վիրգինեին, ազատվում է նորից Համայակի գրկից ու ճչում): Ա՛հ:

ՀՄԱՅԱԿ. (Վախեցած): Ի՞նչ պատահեց:

ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ. Չարիուրելի ուրվականը: Փախի՛ր, եթե չես ուզում կործանվել:

ՍԱՄՍՈՆ. (Բեմի հետևից բարձրաձայն): Ա՛ա...

ՀՄԱՅԱԿ. Մի քայլ անգամ չեմ անիլ առանց քեզ, թո՛ղ գա:

ՍԱՄՍՈՆ. (Երևում է պատշգամբի վրա, ձեռքին ատրճանակ, խելակորույս): Ստացի՛ր, քո պատիժը: (Ատրճանակը բարձրացնում է):

(Վիրգինե, Կոստանդին, Մելանիա, Գարեգին, Եղիսաբեթ, միմյանց հետևից երևում են պատշգամբի վրա):

ՀՄԱՅԱԿ. (Կանգ է առել աներկյուղ և նայում է Սամսոնին):

ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ. (Ընկնելով Հմայակի առաջ, ծածկում է նրան իր մարմնով): Առաջ ինձ, հետո նրան:

ՍԱՄՍՈՆ. Ե՛վ քեզ, և՛ նրան: (Ուզում է ատրճանակը արձակել, չի կարողանում, թուլանում է): Ա՛հ, չեմ կարող, չեմ կարող: (Ատրճանակը ձգում է գետնին: Տանջվում է: Զիչ լռություն: Խեղդված ձայնով): Գնա՛ նրա հետ, ազատ ես: (Հեկեկում է):

ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ. (Գրկում է Հմայակին):

ՎԱՐԱԳՈՒՅՐ